Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА,
НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 5 МАРТ, 1987 ШУ. ★ № 28 (7374). ★ Мах 3 кеп.

ПЯТИЛЕТКА ШИН ШЕРА ПЛАН—ОКТЯБРА 70 ШУ ДУЗАШ!

ЯХЬА ДНЕВНИК

ЛаьрхIар кхоачашду

Шоаш тIанийца декхараш толамца кхоачаш а деш, бIубенна къахьегаш ба укх шера «Союзавтоматстром» ВНПО Грозненски опытно - экспериментальни завода болхлой. Деррнгача технико - экономически хьокхамий шин бетта план а дикка тIехкхоачашъяьй цар. ЙоагIачул дукхагIа арахийцай кховзткъа ээар гаргга сома маьха товарни продукци, ворхI ээар сом мах бола нормативно - цIена продукции. Толамца лоархIаяьй завода коллектив халкъа эша товараш арахецара планахи поставкаш яра договорни декхарехи.

ТIанийца декхараш даим тIехкхоачашдеши яхье хаддаиза хьалха латташи йола бригадаш дукха я заводе. Царна юкъе а белгальяьнна дика къахьегаш я Мостовой Анатоле кулгалдеча слесарий - сборщиккий бригада коллектив.

Деша дай бац

Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дузача юбилейна сийленца накъбахара, укх шера план ханал хьалха кхоачашъяра доккхий декхараш тIанийцадар Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода технологаша. ДIабахача шин бетта баьча балхага хьежача гуш да уж шоай деша дай ца хилар. Паччахьалкхен план а кхоачашъяц цар, хIаьта тIанийцача декхарий цхьаккха пунктах а лоархIабац уж. Ер шу доладелча денз ара ца хецаш йисай бIаьш ээараш сомий маьха мехкдаьтта продукци. Заданел хила йоагIачул дукха лохагIа я къахьегама овсарле а.

Къаьстта во болх а беш, заводерча пехашта юкъе эггара дукхагIа паччахьалкхен декхар тIадусарех я Зимин Владимир, Резникова Татьяна, Ковинчук Александр керте латтача цехий коллективаш.

Назрановски района «Экажевский» совхоза доярка я Дарсигова Айна. Хьинар ца кходеш къахьегаш я къона болхло. Январь бетта хIара ше хьожача Iаттагара 229 килограмм шура яьккхай цо, планагIа яккха йоагIар 141 йолаш. Толаме болх бу Дарсиговас февраль бетта а.

СУРТА ТIА: «Экажевский» совхоза доярка Дарсигова Айна.

С. АЛИХАНОВА сурт.

КИЙЧА БА

БIарчча Назрановски район хьанийцача дIадахача шера паччахьалкхенга ялат, коартолаш, шекара свеклаш йохкара планаш кхоачашъяьй. Из толам баьккхаб «Назрановскийи», «Экажевскийи», «40 лет Октября» яхачеи совхозий механизатораша хьинаре къахьегарах, агротехнически бокъонаша дIа ма деххара балхаш чакх а доахаш культураш хьалкхеярах.

Продукташ дукхагIа яьха хургьяр цар санна шоай декхараш кхета а, деш совхозтехникумеи «Маяк» яхача совхозеи специалисташа шоай кхашкара балхаш лертIа чакхдахийта даларе. Культураш эсала хьалкхеьй цар. Шоай болхлой оарцагIбаьхабац нийслуча халонашта духьала къовсам лоаттабара, уж дика хьувкъаяра. Из бахьан долаш совхоз-техникумо кхоачашъянзар ялати шекара свеклаш йохкара планаш, хIаьта «Маяк» яхача совхозо — ялат дIададара яр. Цу тайпара хIама укх шера ца нийсдалийтар, тIадиса декхар дIа а доакхаш паччахьалкхен планаш кхоачашъяра цIенхаштта оарцагIбовла беза цу боахамий кулгалхой.

Укх шера лаьттан продукташ дукхагIа йохкара, Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дуза цIей дикача хьокхамашца деэдара цIенхаштта лард еллай механизатораша.

Иштта дIаяхача гурахьа агротехнически эггара дикагIча деношка, планал совгIа 300 гектар а долаш, 8700 гектара тIа ка бола ялат дIадийнад цар. Цох цхьа ээар гектара тIара дар интенсивни технологегIа хьалкхедеш а да.

Укх бIаьсти дIаюврггIолча культураштa лаьрхIа 15 ээар гектар гаргга лаьтта аьхад механизатораша. Из дика хьаьндаьд минеральни органически удобренеш а тайса.

ХьажкIий фу Iалашдара хувца еза хьажкIаш заготзерно дIачуеннай «Октябра «40 шуи» «Экажевскийи» совхозаша, совхозтехникумо. Цхьабакъда уж тоъаш яц «Назрановскийи» «Маяк» яхачеи совхозашка.

Ка болча ялатнйна минеральни удобренеш а ехка подкормка яреи органически яраш дIакхахьареи балхаш чакхдаьха бала боахк механизатораш. Хьинаре къахьег «Назраньагропромхимия» яхача объединене, «Экажевскийи» «Маяк» яхачеи совхозий болхлоша.

БIаьстан балхаш дIаладара боахамаша кийчо мишта яьй хьожаш тохкамаш деш яр РАПО комисси. Цо белгалдаьккхад юрта боахама техника бехк боаккхийлга йоацаш дика кийчъя хилар.

М. МАРТАЗАНОВ,
Назрановски РАПО кертера агроном.

ДУКХА БЕРАШ ДАЬЧА НОАНОШТА «НАНА-ТУРПАЛ» ЯХА ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

СССР Лакхехьарча Совета Президиума УКАЗ

Итт а кхы дукхагIа а бераш даьчен уж хьалкхедаьчен ноаношта «Нана-турпал» яха цIи лойла «Нана-турпал» яха орден а луш:

Нохч-ГIалгIай АССР-е гIолла

Алиев Асията —цIен-нанна, Урус-Мартановски район.

Асхабова Манзена — Шерипова цIерагIча колхоза колхозхочоа, Ножай-Юртовски район.

Ахматханова Фаридана — Калинина цIерагIча колхоза колхозхочоа, Ножай-Юртовски район.

Батыгова Ахьмада Золотхана — цIен-нанна, Назрановски район.

Бекова Сулейма Любайна — цIен-нанна, Малгобекски район.

Вельхнева Хьусена Маржана — болхлочоа, Малгобекски район.

Вистигова Таусарена — «Южный» яхача совхоза болхлочоа, Шалински район.

Газнева Залпата — цIен-нанна, Урус-Мартановски район.

Джамалдинова Зулхаджена — цIен-нанна, Наурски район.

Дзейтова ИбрахIима Тамарена — «Бамутский» совхоза болхлочоа, Ачхой-Мартановски район.

Домпуева Сартана — «Правда» совхоза болхлочоа, Гудермесски район.

Евлоева Асхьаба Мадната — «Серноводский» совхоза болхлочоа, Сунженски район.

Казаченко Мария Алексеевнана — цIен-нанна, гор. Гудермес.

Котиева Халата Исетана — болхлочоа, Сунженски район.

Курманова Маккена — цIен-нанна, Урус-Мартановски район.

Макаева Нурбикана — цIен-нанна, Веденски район.

Мисаева Небина — цIен-нанна, Гудермесски район.

Олигова Джарапа Лизайна — цIен-нанна, Назрановски район.

Сайготхаджиева Розайна — № 15 йолча совхоза болхлочоа, Грозненски район.

Таймасханова Табарикана — цIен-нанна, Веденски район.

Точиева Исраила Лемкайна — цIен-нанна, Сунженски район.

Точиева Мусай Маржана — цIен-нанна, гор. Назрань.

Усманова Маликана — «Лермонтовский» совхоза болхлочоа, Ачхой-Мартановски район.

Хашагульгова Джарапа Лидайна — цIен-нанна, Назрановски район.

Хидирова Хьасана ПаьтIамата — цIен-нанна, Малгобекски район.

Чемурзиева Мухьмада Эсета — болхлочоа, Сунженски район.

Яндаева Лизайна — цIен-нанна, Грозненски район.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель А. ГРОМЫКО.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль 1987 шера, 23 феврале.

ОРБИТЕРА КЕРДАДАРАШ

ПОЛЕТА УПРАВЛЕНИЯРА ЦЕНТРЕРА. 3 марта (ТАСС). Космонавташ Юрий Романенкои Александр Лавейкини планах бола болх дIахьош ба «Мир» яхача орбитальни комплекса борта тIа.

ДIадахача деношка полета программана юкъе яр технически, технологически, геофизически эксперименташ, цул совгIа станце тIара регламентни профилактически операцеш.

Таханарча распорядках экипажа аргIанара медицински тохкам белга оттадаьд. Иштта, космонавтий дегасосудисти система функциональни хьал тохкаргда, кхыдола медико - биологически тохкамаш дергда.

ДIахо хьош да космически материаловедене программах дола тохкамаш. Дозал доацача хьалашка «Колосок» яхача экспериментаца де лерхIар да аэрозолей структураобразоване динамикага хьажар.

Мехкарча халкъа боахама тайп - тайпарча отраслей специалисташа енна заданеш кхоачашъеш, космонавташа визуальни зем а боаккхаргба, фотографеш а доахаргда дунен цхьайолча районашка.

Нийса дIайода «Мир» яхача пилотируеми комплекса полет.

Романенко Юрея Лавейкин Александрен унахцIенои могашали дика я.

КХАШКАРА БАЛХАШ ДIАДОЛАДАЬД

Укх бIаьсти кхо ээар гектара тIа доакъара лаьрхIа йола тайп-тайпара культураш дIае езаш ба Грозненски района «Молочный» совхоза механизатораш. Малх а хьежаш дIайха ухача деноех ма могга пайда а эцаш, агротехнически эггара дикагIча деношка уж дIайийна яхара шоай низаш тIадерзадаьд цар.

ТIоадал Iоаяра а хIамаш дIаелехьа тоаде деза лаьтта тоадара а самардийнахьа ялхайтта агрегат кхай тIа яьккхай коллективни подрядагIа къахьегача механизатораша.

— Кхаь-дийь дийнахьа тIоадал Iоаеш дерригача кхашка макхаш а даьхé пхе дийнахьа еррига доакъара лаьрхIа йола культураш дIайийна яха дош деннад тха болхлоща, — йоах совхоза директора Дарчиев Мовлида.

Дукха доахан, хьакхарч кхоабаш совхоз я из. Цудухьа боккхача лоархIаме гIулакх да ший ханнахьеи дикеи хьалха хьайоала доакъара культураш дIаер. Уж балхаш толаме чакхдахара цIенхаштта кийчъяьй, цига техника, Iалашдаьд дIае езача культурий фу, йоахо яьй механизатораша овсарле лакха йолаш къахьегаргдола хьалаш вIаштIехьдахара.

Иштта, Iуйрийна ялх сахьат даьлча гIоне сайрийна итт сахьат даллалца шин сменагIа болх байт техникаа. Iуйрийна болх дIаболабалехьеи сайрийна из чакхбаьлчеи ю тракторашта дизельни доагори даьттен чудотташ заправка а. Из болх беш а техникана гIулакх деш а ший къаьстта звено я.

Механизатораштa кхай тIа бIайха кхача хьатIаккхухьилга а вIаштIехьдаьккхад совхоза администрацеи профсоюзни комитетои. Лоацца аьлча, бIаьстан балхаш толаме чакхдахара цIенхаштта оарцагIбаьннаб механизатораш, специалисташ.

Технико тешшаме болх беш хиларах механизаторех цхьа саг вац ший балха норма тIехкхоачаш ца ещ. ХIаьта царна юкъе яьржача социалистически яхье эггара овсарле лакхагIа йолаш къахьег Проскуров Федора, Бачаев Iаьлас, Романько Валентина, Дангаев Русланбека, Яковлев Ивана, Яхаев Ювсапа.

Тахан дIабе болабаьб цар вIашагIъзбаь кени гIоохи.

С. СУРХОЕВ.

ДОАКЪАРА ХIАНЗЕ А ОАРЦАГIБАЬННАБ

Диззача шера хьайбаш доакъарца Iалашде декхарийла я «Победа» колхоза тха йиьлагIа бригада. Коллективни подрядагIа болх бу оаха. Колхоза правленеца оттаьча договорага хьежжа эша техника еннай тхона, Iалашлу доакъара культурай дика хьувкъаи кхебара кхы мел эшачунца а.

Цу хьисапе къахьегаш, хьалха нарядаш а увттаеш болх баьчул, дикагIа толамаш даха карагIдоал. Соахка, масала, йокъал лаьтта йоллаше а колхозе цIаккха а ца хиннача тайпара дукха — 1100 тонн йол кийчйир оаха. Из бахьан долаш планал совгIа яьккхача продукцех тIехьара деннача ахчал совгIа кхы тIа а 400 сом преми а елар коллективана.

Укх шера Iангара доаххаше а хьайбаш мошача доакъарца Iалашдара хIанзе а йоакхо еш да тхо. Цу гIулакха соахка гурахьа 273 гектара тIа рапсаца рожь, викаца кIа, кхыйола культураш дIайийнаяр оаха. ЦхьатIарра дика тIаьлнна Iан кIала а яхар уж. Царга кхы тIа а низ Iоабайтара эшар деш да хIанз. Хьалхе а хиланза яргIоаца удобренеш Iалашйир, техника кийчйир. Лоа а дилла кхай тIа трактор араяккха йиш йолаш лаьтта чIоагIлушше а минеральни удобренещца цкъа подкормка йир оаха. ХIанз из болх шозлагIа чакхбоаккхаш ба механизатораш Поплутин Анатолий, Золотарев Павел. Минеральни удобренещца юзаш а кхытайпа гIулакхаш деш а, болх бара агрегаташ кийчъеш царна доккха новкъостал ду механизатораша Петрушенко Василеи Лазарев Михаилеи.

Кхашкара бIаьстан балхаш дара тхоай мел йола техника тешаме тоаь, карара шу долалуш кийча яр. Доакъара культураш дика кхеяр духьа укх шера лоаттабергболча къовсаме шеко а йоацаш гIаьхха новкъостал дергда цу гIулакхо.

А. ИВАНОВ,
Сунженски района «Победа» колхоза бригадир.

ХIара жийна тIехьа—ши Iаьхар

Тахан дукха гIулакхаш хьалхашка латт Малгобекски района «Кавказ» яхача совхозерча коммуниста Муцагов Гелане кулгаллеча жа леладеча хозрасчетни, подрядни бригада коллективана. Цу цIи хезача жа леладеча бригадах оаха хьалхагIа дийцад. Г. Муцагова шийновкъосташца Сагаури Бекьханацеи Швалюков Тимофейцеи цхьана укх тIеххьарча шин шера доккхий толамаш дэьхад — 1985 шера цар къулбасе-да-кавказски фух болча хIара бIаь устагIа тIехьара юкъера лаьрхIача 170 Iаьхарг хьакъоастабаьб, хIаьта XII-ча пятилетка хьалхарча шера кхы а дукхагIа — 171 Iаьхарг.

Дикача гIулакхий шера ткъамаш да. Муцагов Гелане доаха толамаш республикерча берригача жа леладерашта довз. ХIаьта Нохч-ГIалгIайчене дайза а Iац. Из волча гаьннара жа леладераш ух, цунца шоашта балха нийсъеннача халонех дагабовла, опыт Iомае. Бакъда цун жа бIаргадайча пецбовл уж, дика Iунал деш тоаденна уж хиларах. КIоаргга знанеш а способносташ а йолаш вепе а къона зIамига саг нахаца Iимерза, безаме, иштта гIулакха нийча ва.

Дукха ха йоацаш Гелани Шелковски района «Гребенский» совхоза жа леладераша вийха хьоашалгIа ваха хилар. Цига цо ший балха новкъостех а цар гIулакхех а дийпар, фусамдаьша даьча хаттараштa безаме жоп ца луш паI дитанзар, иштта теркам тIабахийта гребенской жа леладерий балхага хьежар.

ТIаккха фусамдаьйх бехк баьккхар цо, хIана аьлча дIадахача шера «Гребенский» совхозе бIаь устагIана тIехьара юкъера лаьрхIача 68 Iаьхарг мара хьакъоастабаьбац.

Совхоза дикагIволча жаIуно К. Дадаева а бIаь устагIа тIехьара 73 Iаьхарг мара хьакъоастабаьбац.

Гребенски жа леладерашта Г. Муцаговга шоаш доал ца дарах бIеха йола кашараш дIахьокха эхь хетар. ТIаккха цига цIенхаштта дале а доттагIлен къамаьл хилар. Хьаьшо ший керда новкъостий шоайцига хьоашалгIа хьийхар. ХIаьта цар шоаш хьехарах баркал а аьнна бахка раьза хилар дIахайтар.

Кулгалдара йоккха опыт йолча, хьайбаш леладара гIулакх дика довзача «Гребенский» совхоза директора Э. Г. Идрисова эггара хьалха ше ваха лаьрхIар цIи хеза жаIу волча. ХIанз жа дахкара кампани дIайолаенача хана Г. Муцагова боахамга цецваьнна хьежар из. Белгалдоаккхаргда вай, кхы а лакхагIа толамаш даха гIертаи цIи хезача жаIуно шийжа Iай дахкаргдолча даьхалга. ХIанз хIара устагIа тIехьа дика ондабаьнна 2—3 Iаьхар ба.

— Цхьа Iаьхар тIехьа бола устагIа вIалла бIаргагац сона яхаш цецваьнна кулгаш дIа-хьа ухийтар хьаьшо.

— Ужжаморгаш кIезига, да. ХьалхарчабIаь устагIа юкъера ялхне мара цхьацца Iаьхар бинзар. Кхоъ-биъ Iаьхарг баьраш а кIезига дац, — аьлар Гелане.

— Мишта карагIдоал шун из?

— БIаргагой хьона ераш цхьан фух хьадоладенна да. ХIаьта царех хIаранена тIехьара бIаьстан юкъе 2—3 Iаьхар хьакъоастабу. Из — теркам тIабахийта жерч харжарах хьадаьнна беркат. Уж дерригаш а дукха Iаьхарий деча фух да.

Геланена дерригa жерч довзар — цунна уж цхьан куц-сибате дацар. Цо уж ше хьа а хержа бархI шера хьалкхедаьд. Цудухьа мегад цунна тайп-тайпарча фух долча царех цIена къулбасе-да-кавказски племенной жа хьакъоастаде. Уж, фу хьадоладаь жа а ставропольски жаIуй новкъосталца ше лехал по.

Муцагов хIанз ший жепара Iоахарий хьакъоастадеш ва. Уж кошаре дукхагIа хулаш латт.

— ТIеххьара Iаьхарг март чакхбоалаш хьакъоастабе лерхI оаха, — йоах вокккагIволча жаIуно.

— Укх шера мел Iоахарий хьакъоастаде лерхI оаша?

Гелани безам боацаш велакъеж. Из кIаьдвеннав. Цун йиза юхь модж яьнна я (Iоахараш хьакъоастадаь валлаца модж дIа ца яша лаьрхIад, хетаргахьа низ бац из дIаяша — наб а кIезига ю, дукхагIйолча хана, вешта аьлча дийнахьеи буси кошара чура аравалац):

— ЖаIуша чIоагIа хало оз жа дахкара кампани чакхъяллаца. Дукха ха йоацаш буран яьлар. ЧIоагIа хьекхача михо лаьтта а тIехьа дIакхухьар. Проводаш хоада а даь электричество йоапаш дисар тхо. Цхьабакъда совхозера новкъостала саг ванзар. Электролини а оахош тоайир...

ЖаIуи дешашка из раьза ца хилар гуш дар. Бакъла дIахо дувца дукха доллаше па дувцаш сецар из. Цхьабакъда вай-м дувцаргда:

КПСС Малгобекски горкома хьалхарча секретара Т. Албакова, тIаккха совхоза директора М. Султыгова, кхыча кулгалхоша новкъостал дергда аьнна дош деннадар. Мичахьа? Кошара хьалъеча, жаIушта лаьрхIа дола цIа шердеча. Юххера а, ханнахьа аьла, концентратий запас хьатIаяхьаргъя аьнна а.

Цхьабакъда из даьдац.

ЖаIушта баха а кхыметтел хIама даа а моттиг яц. Масала, бераша а готтача кухне юъ хIама. Укхаза бригадира сесага — Туминас даа хIама а кийчду.

Йол яц. Силос кхоачаеннай. Дика болх ба ча мукъагIа долаш. Кхыча боахамера диначa наха кIезиг-дукха комбикорм еннай. Цудухьа дар Гелане велар безаме доацаш.

Хетаргахьа нийсагIа а бакъахьа а хургдар бехктокхамеча хана жа леладераш кулгалхой болча па а ухаш, кулгалхой уж болча каст-каста боагIаре, наха фу эш хьажа.

— Гелани, укх шера малагIа хьокхам гойта лерхIаш да шо?

— Сийлахьча Октябра 70 шу дузаш кхаь шера план кхоачашъе лаьрхIад оаха, — йоах по. — Жена тIехьара соахкарчул дукхагIа Iаьхаргаш хьакъоастадергда оаха. Цига тIатох: 20—25 тонн йол хьатIаяхьаре. Из ца дой гIулакхаш вIаштIехьа хургдац.

Из да Гелане тахан хьадехар. Вешта хьа па а дехаш хиланза даргдац аьлча а ше воаллаше. Из лургйийхьогI цунна? Цунна дола жоп эггара хьалха, агропрома, племстанце кулгалхошкара хаза безам бар. Ма хулла сихагIа.

С. ХАМЗАЕВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета массазарча комиссешка

Республика халкъа боахаме ресурсаш кхояра Комиссен Нохч-ГIалгIай АССР Iалам лорадара, Iалама ресурсех дикагIа пайда ийбара йолча Комиссен цхьана заседани хилар.

Заседане ладийгIар НГIАССР хьун боахама министерства хьун бийдала ресурсех дикагIа пайда ийбара хьакъехьарча законодательствас дIадехараш кхоачашдара дешага.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета массазара комиссе белгалдаьккхар, республика хьун боахама министерстваси цун предприятешеи хьун бийдала ресурсех дикагIа пайда ийбара хьакъехьа белггала болх чакхбоаккхаш хилар.

Расчетни хьу хьакхарга хьежжа шера хьу хьакхара эшаш дола боарамаш Iалашдара де дезараш деш да. Хьу хьакхара а цунга хьажара а боарам массехказза лакхбеннаб. Цхьадолча хьунбоахамашка хьу чакхйоаха цехаш вIашагIъехкай. Халкъа боахаме эша товараш арахецилга а дегIаденал.

Цунца цхьана, комиссе белгалладьккхар, НГIАССР хьун боахама министерства, цун подведомственни предприяте хьуна ресурсех дикагIа пайда ийбелга Iалашлеча балха цIенхаштта дола кхоачамбоацараш хилар.

Халкъа боахама хьун дакъа интенсивни наькъагIа дегIаахарга даккхара дешашта йоаггIа терко яц. Хьун дикал лакхъяра хьакъехьа кIезига мероприятеш чакхйоах, хьу хьакхара фонд кийчъяра болх тесса битаб. ТIеххьарча шерашка расчетни хьу хьекха моттиг хIара шера караерзаяц.

Отход йоацаш хьу чакхъяккхара технологи юкъе йоалаяра йоаггIа терко яц, цудухьа пайда боацаш дукха йов из. ГIулакхера хьу 60 процент мара хьаялац. Хьу тедаш йисача юххех, из чакхйоаккхаш хьаяьннача отходех биззача боараме пайда эцаш халкъа боахаме эша товараш арахецача.

Хьун боахама министерства предприятешка хьу кийчъяреи хьунбоахамеи техниках пайда ийбара коэффициент лоха я.

НГIАССР Лакхехьарча Совета депутаташа шоай выступленешка иштта белгалдаьккхар, республике хьун транспорта наькъаш, чуIе фусамаш, хьун боахама болхлошта лаьрхIа социально-культурни, коммунально-бытови объекташ хьалъяра болх чIоагIа мела белга.

Республика халкъа боахаме ресурсаш кхояра Комиссеи, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Iалам лорадара, Iалама ресурсех дикагIа пайда ийбара йолча Комиссеи, НГIАССР хьун боахама министерствана хьалхададьккхад кIоарга хьу чакхъяккхар Iалашдара, хIаьта иштта хьу тийдача йисача юххехи хьу чакхйоаккхаш хьаяьннача отходехи шерра пайда а эцаш, халкъа боахаме эша товараш арахецара а цар ассортимент шеръяра а духьа хьун предприятей производственни база сиххача темпаща дегIанхувлилга.

Иштта НГIАССР хьун боахама министерствана хьалхадаьккхад хьун транспорта наькъаш, чуIе фусамаш, социально-культурни, коммунально-бытовой объекташ хьалъяра гIулакх тоаделга.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ГОЙТАРА АГИТАЦИ— ДЕКХАРАШКА ХЬЕЖЖА

ВIалла ца хиннача бесса тахан боккха лоархIам болаш я гойтара агитаци. Лоаццача меттаца цо дувц коллективана хьалхашка латтача декхарех, уж кхоачашдара тIахьех.

В. И. Ленина цIерагIара Грозненски мехкдаьтта чакхдоаха завод республике эггара къаьнагIа йола предприяти я. Цун подразделенешта юкъе белгтала моттиг дIалоац 12-ча цехо. Укхазара дIадолалургда вай гойтара агитацега хьажа.

Цеха администраци чуйолча зданена хьалхашка латтача щита тIа да новкъоста М. С. Горбачева дешаш: «Темпаш, дикал, кхом бар, организованность — ден керттера лозунгаш». Укхаза да кхом барах, къахьегама овсарле лакхъярах, дIадодар кIезигдарах боала пайда бувцаш дола лозунгаш. Ала хIама доацаш дика даьд коллектива планаш, социалистически декхараш тIадола стенд. Сийлен улг, «Технолог» яха пенгазета. Из деррига а талхаргдоацаш тIехнахьа шерра лаба йолаш да. Из дика да. Ца кхеташ цхьаькха да: уж стендаш, улгаш сенна эш цу тIа коллектива вахар, цунна карагIдувла гIулакхаш хьахьокхаш ца хилча. Масала, коллектива хьокхамашта лаьрхIача цхьан улга тIа да соахка октябрь бетта дaь йоазув. Социалистически яхье хьалха латтачар сурташ уж малаш ба ха кIал йоазув доацаш да. «Бицбеннаб» тIема ветераний цIераш яха а. Цар болх беча моттиге уж бовзе а, ерригача коллективана уж малаш ба ховргдолаш цIераш яха езар цар.

Йоазув тIадоацаш яьсса я ЭЛОУ-АВТ установка гойтара агитацена лаьрхIа йола уголок. «Деррига а хIанз кердадоаккхаш да тхо», яхаш бекхаза вувл установка начальник Г. В. Гоголев. Мел дукха хьежа беза-хьогI цунга болхлой? Шу доладенна ши бутт баьнна Iийна бац, цхьабакъда шоай декхараш бIаргадайнадац укхаза къахьегаш болча наха.

Операторга В. Медведевга хетт оаха гIулакхаш миштад шун? Цо дувцачох коллектив дика къахьегаш я. Бетта цкъа балха итогаш ю, ховдика къахьегараш, тIехьабусараш малаш ба, дисциплина телхаераш бувц болхлой собранешка. Из дика гIулакх да. Установка сменашта юкъе январь бетта котало яьккхар малав, хетт оаха дIахо. Цох жоп далазар болхлочо. Из дувцаш шиъ ханнахьа молни арахийца яларе е цу гIулакха лаьрхIача улга тIа дIаяздаьдаларе цу хаттара жоп дала хала хургдацар цунна, коллективана ховргдар наха мишта болх бу. Кхы а дикагIа къахьега тIахьехаргбар хьалха латтараш, шоай цIи яккхарах эхь хетаргдар тIехьабусачарна.

Кхыча тайпара я шоллагIча цеха «Комсомольски прожектор». Укхаза я рейда материалаш, сурташ. ХIаране цIи а йоаккхаш дувц балха тIа долча кхоачамбоацарех. Бакъда гойтара агитаци дика я аьнна кхы дIахо дувца хIама дац. Цхьаккха а тайпа йоазув тIадоацаш я кхом бара лицевой счет хьахьокхаш йола экран, арадувлац пенгазет, бIаргагуш дац дикагIа къахьегаш болча наьха портреташ, мича хана даьха толамаш да хац хьокхамий экрана тIара дараш.

...Г-43-107 М яха каталитически крекинга комплекс. Пусковой объект я из. Укхаза къаьстта чIоагIа эш гойтара агитаци. Фуд долаш дар? Цхьан дешаца аьлча корта а болаш хIама дац. Хьалъеш латтача корпусе хьалтеха лозунгаш цхьаккха а саг тIахьехаш, бехктокхаме оттавеш дац. Кхыметтел объект хьалъяьяккха маца лерхI а ха йиш яц укхаза.

ГIишло хьалъеча хIара дийнахьа хул штаба заседани, дукха дувц укхаза болх тоабарах, ледарло ялийтачар цIераш йоах. Бекхе болчар цIераш а йоахаш «молнеш», «хоамаш» арахийцача пайда баргбар, аьнна хет. Хьагучох цу деша уйла яьяц завода партийни организаце.

Ювцаш йола объект хьалъеча гойтара агитаци яц, аьнна яздаьдар «Нефтехимик» яхача дукха тираж йолча газето. Цхьабакъда, хувцаденна-м хIама дац таханарча дийнахьа.

Цхьаккха а тайпа хьажа хIама дац цхьоалагIча, йиъалгIча, ялхлагIча цехашка. ИиъалгIчен ялхлагIчен цехий партийни организацей секретараш леткъ гойтара агитаци вIаштIехьъяккха художникаш бац, яхаш. ХIаьта штабе художник-оформитель волча цехе а деш хIама дац. Хьагучох, партийни тIахьожам боацаш дитад из гIулакх укхаза.

ГIулакх кIезиг-дукха дикагIа латт № 5 йолча цехе (партбюро секретарь А. Кузьмина). Стенда тIа го йиш я коллектива социалистически декхараш, кердa пенгазет, балха тIа доаха хьокхамаш. Цунца цхьана ала йиш яц гойтара агитаци укхаза а хила еззача тайпара я, аьнна. Дaьсса да кхом бара лицевой счет хьахьокхаш дола улг, гуш бац халкъа тIахьожамхоша, комсомольски прожекторнсташа беш бола болх. Цу дешай уйла е еза.

БIарчча хьайийцача В. И. Ленина цIерагIча ГНПЗ хIанз йола гойтара агитаци жоп луш яц таханарча дено дIадехачоа. Дукххача участкашка йоацаш я из, хIаьта яр а хоадам боллаш дувцаш, оперативни яц. Тоъам баь Iе йиш яц заводоуправлене территоре тIа йолча гойтара агитацех. Гласность, завода беттaлу дийна пха массанахьа хоалуш хила безар.

З. АЮБОВ.

Урус - Мартановски района «Труд» яхача совхоза механизатор волаш Ацаев Махьмуда хьаьнала къахьега дукха ха я. Цхьа шу дIадахийтац хьинар долча Ацаева толам ца боаккхаш. Кхаш оахача, дIайийнача культурашта доалдеча, уж чуэцача, доакъар хIатIакхухьача, кхы, балхаш деча эггара овсарле лакхагIа йолаш къахьегарех ва из. Юрта боахам дегIабоалабеча дика хIамаш карагIдувлаш толамаш дахарах «Знак Почета» яха орден еннай хьалхалаттача механизатора.

СУРТА ТIА: «Труд» яхача совхоза тракторист Ацаев Махьмуд.

З. БАТЧАЕВА сурт.

Эргалонаш яра наькъагIа

КОЛЛЕКТИВАГА НИЗБЕННАБ

ДIаяхача пятилетка шерашка дукхагIча хана тIехьаюсаш, паччахьалкхен декхар дукха тIадусаш чакхъяьлар Назрановски маьхкеча завода коллектив. Паччахьалкхен план кхоачаш а ца еш, ах - астагIа лелхаш из болх беш хилара бахьанаш дукха дар. ЛерттIа вIаштIехьбаьнкхабацар болхлой къахьегами царна юкъера социалистически яхьи. Биззача низаца болх байта йиш йоацаш тишъенна оборудовани дукха яр заводе, оборудоване сменноста коэффициент лоха яр. Эсала вIаштIехдаьхадар болхлой къахьегамеи бытовойн хьалаш. Лоацца аьлча, предприяте кулгалхоша, инженерно - техническн болхлоша, общественни организацеша уйла тIа а яхийта, къоастаде деза деш дукха дар. Кердача хьисапе къахьега дезаш хиларо тIагIертта дIадехар из.

Цу лостамагIа болх бара хаьдда йола мероприятеш белгала а яьха, уж чакхъяха йолайир завода коллективо. Капитальни ремонт а яь, дика кийчйир йIовхал телен электрически сердал луш йолеи системаш, ФТП-2 яха кердa пишк а оттаеш, маьхк йотташ йола, иштта булочни изделеш хьаяра йола кердa линеш вIашагIа а ехка,. болх бе йолаялийтар, маьхк йоттача кхоалагIча пишка капитальни ремонт йир, бод кийчбеча отделенерча къаьнача тишъеннача оборудоване метта кердаяр оттайир. Уж кердадараш юкъедоаладарах дикка аттача баьлар болхлой къахьегам, дикка лакхъелар къахьегама овсарлен арахецача продукце дикали.

ТIеххьарча шин шера халкъа эша товараш дукхагIа арахецара, цар ассортимент шеръяра тIадерзадаь а дукха балхаш даьд цар. Кердa оборудовани а оттаеш, реконструкци йир цар дIадахача шера хьовла деча цехана. Бахача наха чIоагIа хоатташи дика дIаэцаши да цига хьадеш дола хьовла. ХIанзалца хьа г. Грознера, кхыча районашкара кхухьар Назрен районе бахача наха лаьрхIа йола лаваш. Из проблема а шиъ низаца къоастае лаьрхIар завода коллективо. ДIадахача шера хьал а яь, болх бе йолаялийтар цо лаваш еш йола цех а. Цига оттаьй кердa пишк, бод кийчбеш йола машина, «Пионер» яха хьоар ловса машина. Из кердa цех болх бе йолаелча денз районе бахача наха лаваш лоаттаю завода коллективо, из Iальмате дика дIайодаш а я.

Болхлой къахьегам аттача баккхара, арахеца продукци дукхагIеи дикагIея хилийтара кхы дукха а балхаш даьд завода коллективо. Предприяте ерригача производственни участкашта керте оттабаьб шоай балхах дика кхеташ бола лакхерен лаьрхIа юкъерен образовани йола къона специалисташ. Царех ба маьхкеча цехера мастераш Парчиев Мухьмад, Ужахов Хьасан, кондитерски цеха мастер Сайнороев Ширван, предприяте производства заведующи Чапанова Фатима, завода керттера инженер, къона коммунист Чахкиев Беслан, кхыбараш. ХIаьта механика Мержоев Мувсас кулгалдеш йола механически группа а вIашагIъеллай укхаза. Цо дика доалду предприятерча оборудованена, производственни мощносташта. Шоай балхах дика кхетача специалистех ког гIортолга а еш, царца дагавувлаш шиъ коллектива болх овлангара денз эргабаьккха тоабеш ва завода директор Машхоев Мухьмад а. Цудухьа хIанзарча хано дIадеххача бесса дегIаахар сихдеши эргалонаш еши бIубенна къахьегаш дIайолаеннай предприяте коллектив. Дерригача технико - экономически хьокхамий дIадахача шера план тIеххоачашийр цо. Паччахьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа арахийцар 56 эзар сома маьха товарни продукцин 130 эзар сом мах бола халкъа эша товараши, йоагIачул дукхагIа ехкар тайп-тайпара продукци. Къахьегама овсарле лакхъяра задани тIехкхоачаш а яь, планал совгIа 13 эзар сом пайда бир завода болхлоша паччахьалкхенна. Цар хьаеча продукцена юкъе нийслуш хинна брак кIезигъеннай.

Уж къахьегама толамаш кхы а дикагIа хулийташ пятилетка шоллагIа шу — Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дуза шу чакхдаккхара доккхий социалистически декхараш тIаийцад цар. Товарни продукци арахецара шера план 29 декабре кхоачашъе, паччахьалкхен планал совгIа итт эзар сома маьха продукци маьхалъяккха, цу даькъе Октябра цIей деэдеча денга пхи эзар сома маьха а йолаш, къахьегама овсарле лакхъяра задани ах процент тIеххоачашъе дош деннад цар. Лакхе белгала мел яьха мероприятеш чакхъяхарах, халача балхашта автоматизаци механизаци ярах дика болх бу хIанз завода коллективо. Укх шера шин бетта паччахьалкхен планал совгIа цар арахийцар, маьхалъяьккхар тайп-тайпара продукци, арахийцар дукха халкъа эша товараш, кондитерски изделеш. Толамца кхоачашдеш да къахьегама овсарле лакхъяреи паччахьалкхенна пайда барен декхараш а.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

КЕРТТЕРДАР—ПРОДУКЦЕ ДИКАЛ

МАССАНЕ ДЕКХАР

Советски халкъа хьалхашка латтача лоархIамеча декхарех цаI да арахецаш йола продукци дикагIа хилийтар. Мохк социально-экономически дегIабоалабар сихдара чIоагIа гIо дергда цу гIулакхо.

Продукци дикагIа хилийтара кIезига гIулакхаш чакхдахац вай республике. Шоаш арахеца продукци дикагIа хилийтара цIенхаштта болх баьб дукхача предприятеша. Царех лархIа еза Сунженски районера «Ассинский», Грозненски районера «Гикаловский» консервни заводаш, халкъа эша товараш арахеца «Силуэт» яха объединени. Бахача наха хоатташи чIоагIа дIаэцаши да ремонтно-механически заводо арахецаш дола табуреткаш.

Цунца цхьана халкъа эша товараш арахецача промышленни предприятеша дукха теркам тIабахийтац паччахьалкхен стандарташа дIадеххача тайпара продукци хилийтара.

Госторгинспекце болхлоша даьча тохкамаша хьагойт мах беча организацешка стандартни йоаца продукци дIакхухьийташ хилар.

Хьаэцаргъя вай Къулбаседа-Кавказски бройлерни птицефабрика. Республика Госагропрома чу мел йоагIачарел йоккхагIа йола предприяти я из. Нохч-ГIалгIайчене бахача наха лаьрхIа лоаттадеча дерригача дулхах диъ лагIа дакъа дар цо лоаттаде дезаш да. Цхьабакъда, хIара шера паччахьалкхен задани кхоачашъелга юкъах доах цо. Баьча тохкамо гучадаьккхар бройлераш йо кхабар бахьан долаш цар дулх вIалла чам боацаш, тикашка сийнъенна ухка уж наьха дIаэца безам тIа ца бодаша хилар. Инструкцега диллача 63—70 дийнахьа дегI дахь бройлеро, 80 денага кхачналца из кхабаро цун мах лакхбар мара пайда лац, хIаьта тоалар ше хиннача дус.

ТIаккха миштай вай тикашка йохкаш йола бройлераш? Цар дозал 600—800 грамм мара дац, хила доагIар 1200—1300 грамм долаш.

ДIадахача шера Къулбаседа-Кавказски бройлерни фабрико паччахьалкхенна дIа ца луш дисар 1000 тонн дулх— долче, бахача нахага дIа ца кхоачаш а дисар-кх иззал дулх. 2 миллион сом зе деш чакхдаьккхар предприяте шу. «Птицепром» яхача тресте гIолла дIалаьрхIача паччахьалкхенна хинна зе 5 миллион сом да.

Хьаеш йола продукци дикагIа хилийтара кIезига терко ю Грозненски кондитерски фабрике а. 1986 шера госторгинспекце болхлой хьежача 40,73 тонн хулача кондитерски изделех 3,68 тонн во хиларах брак йир, е ерригa хьежача изделех 9 процент яр. ХIаьта «Арахис в сахаре», «Полярные» яха конфеташ, «Сливочный» яха ирис, «Леденцы» оала карамель кийча продукци лоаттаеча складе мел хиннача 100 процент изделешта брак йир.

Участкай технологаша продукци хьаяра йоагIаш йола технологи ца лелаярах, цу даькъера яхь во вIаштIехьяккхарах, оборудовани тишъенна хиларах хьахул из брак. ГIожагIча тайпара телхаю фабрике кондитерски изделеш хьаяра технологически инструкцеш. Къаьстта дукха кхоачамбоацараш гучадаьлар ирис арахецача производстве.

Грозненски кондитерски фабрикера ирис дIаэдача мах беча организацешка къаьстта тIахьожам оттабар дехаш приказ ца техача яланзар Госторгинспекце управлени. СтандартагIа йоаца продукци маьхала яккхарах фабрикана экономически санкци еннай. ХIаьта маьхала яьха 3,2 тонн 5 эзар сома маьха кондитерски изделеш отчетноста юкъера дIаяьхай. Хеталора кхоачамбоацараш дIадахара ерригa шоай уйлаш фабрика болхлоша тIаерзаергъя, аьнна. Бакъда, цул тIехьагIа даьча контрольни тохкамаша тешал ду фабрика кулгалхоша йоагIаш йола выводаш ца яра. Во продукци арахецилга кхыметтел лаьгI а деннадац.

Укх шера январь бетта Грозненски шурий комбинате тохкам бича 350 килограмм варенец брак йир. ГIулакх тоаденна ма хургдий аьнна хетача хана 330 килограмм шурий продукташ брак йолаш яр. Цудухьа Грозненски шурий комбината продукци дIаийеча а мах беча а организацеша цу предприятешта къаьстта режим оттаелга дехаш приказ ца техача даланзар тхо. Оаха яь замечанеш терками а яйца, кхы брак йолаш продукци арахецац комбинато.

Цхьаькха масал доаладергда аз. Дукхача хана денз Ачалкхерча минеральни хий доаккхача завода вIаштIехьдалацар ГОСТ-о дIадеххаращка хьежжа дика хий арахеца. ХIара шера экономически санкцеш йора оаха царна, продукци маьхала ца йоаккхийташ сецайора. Дукха ха йоаццаш арахеца доладаь минеральни хий ала хIама доацаш дика да. Цунах кхетаде доагIа шоай болх цIенхаштта тоабе завода кулгалхой лаьрхIа болга, технологи дика йовзаш бола биззa квалифицированни говзанчаш укхаза баьхкалга. Цу тайпара масалаш кIезига дац. Продукци дикагIа хилийтара оаха лоаттабеча къовсамо шиъ зIийргаш дут. Цунах цхьаккха шеко яц.

Цхьабакъда, оаха гучадахарга а ца хьежаш, дIадаьхача бакъахьа дар кулгалхоша кхоачамбоацараш.

Бахархошта дика товараш хилийтара бола бехктокхам эггара хьалха продукци хьаеча предприятешта тIабуж. Цхьабакъда, царел кIезигагIа бехктокхаме яц мах беш йола организацеш, цар маьхалаяккха ма езий из продукци. ХIанз хьаэттай дукхалгара дикалга довлара зама.

Госторгинспекце управлене шиъ мел йола бокъонаш оарцагIйоах дика доаца товараш мах беча организацешка дIакхоачаргдоацаш.

1986 шера мах беча организацеша стандартагIа йоаца продукци дIа ца эцара соцам беш 30 совгIа приказ техад оаха. Духхьал цхьан шера 1,4 миллион сома экономически санкцеш юкъейоалае йийзай промышленни предприятешта духьала. Брак ярах предприятешкара хьа а даьккха паччахьалкхен бюджете дIачуденнад 44 эзар сом.

Дика товараш арахецара гIулакх тоалургдац духхьал цхьан инспекце низах.

Массане а цхьана: тIахьожам лоаттабеча органий, промышленни предприятей ОТК болхлой, оптови базай, розничин мах беча организацей, предприятей, болхлой новкъосталца мара вIаштIехьдаргдац мах беча организацешка стандартагIа доаца товараш лоаттадара бола никъ дIакъовла.

Б. БЕКОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР Госторгинспекце начальника заместитель.

•

«Союзспецгазремстрой» треста ПМК-4 эггара дикагIа волча производственникех цIа лоархIаш ва плотник, коммунистически къахьегама ударник Газдиев Насрудин. ХIара сменагIа нормаш 125—140 процент кхоачашъю цо. Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дузача юбилея сийна къахьегама вахте латтараштa юкъе яьржача яхье данм хьалха латташ хьавоагIа из. Ше болх беш воллашехьа а сайрийнарча отделене деша а дешаш, чакхйоаккхаш латт цо Грозненски мехкдаьтта института гIишлон факультета тIеххьара курс.

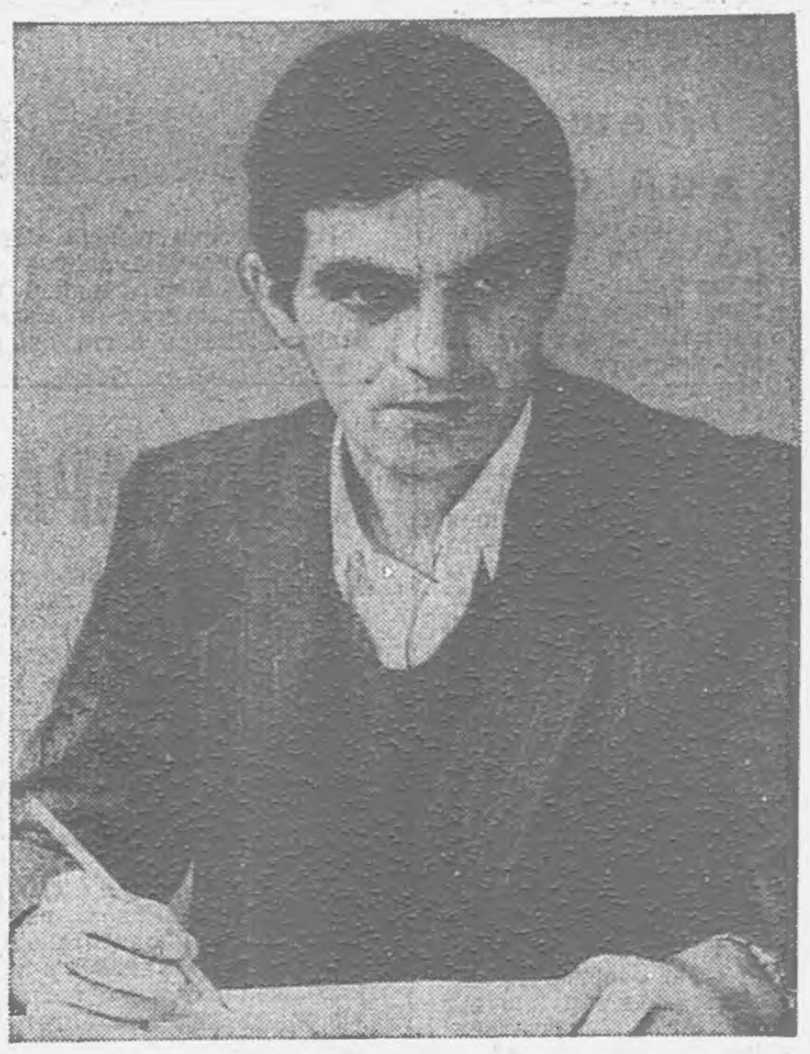

СУРТА ТIА: плотник Н. Газдиев.

З. БАТЧАЕВА сурт.

•

ХЬАЛХАЛАТТАРИЙ ОПЫТ—МАССАНЕНА

Агротехника тоаяра чотагIа

ПодрядагIа болх беш тха совхоза коллективерча хIаране низ дIакхоачар ду лаьттах ма хулла дукхагIа пайда эцара. Шоай доалахьа долчоа санна доал ду наха лаьттан хIара чIегилга. Цу гIулакха эшачунца уж Iалашбара хадданза йоакхо ю кулгалхоша а специалисташа а.

Лаьтта леладелга Iилмана карагIдаьнначун ларда тIа леррагIа чакхдоаккх. Соахка зяба оахаш Духаев ЯрагIе бригадера лаьтташ фосфора къе долга, хIаьта Юнусова Яхе, Умалатова Заде дараш дукхагIа калий эшаш долга теркал а деш удобренеш тайсар.

Ка бола ялат чуийца доаккхаше а долалу тхо баьцадaараш дIадера лаьтта кийчде. Хьалха 12—15 сантиметр кIоарга дискови лущильникашца тоаду. Из болх беш кха IоцIенду ялат чуийцачул тIехьагIа йисача юххех. ТIаккха 27—29 сантиметр кIоарга оах. Лаьтта Iайна тIоадал соцараш кхаш нийсдаран бIаьстан юххье планировщикашца макхаш доах. Цул тIехьагIа баьцадaараш дIаде деза ха хьатIакхоаччача хана культиваторашца шозза е кхозза тоаду кхаш, тIера лаьтта дIанийсдеши йоккхий галаш йохаеши.

Оасар тIа ца далийтара, помидораш хургйолча кхашка хIара гектара тIа 2,5 килограмм кхоачаргйолаш «трифлан» яхеи 5—6 килограмм — «ридион» яхеи гербицидаш тох дIадувш. Иззала уж йиъ бIаь литр хица эю. ТIадалара боарам лакхбара, помидорий гина ткъаьх минутах йолча юкъа цхьа процент йолча марганцеви мистача калеца обработка ю.

Помидораш дегIаухилга сихдеш йола минеральни удобренеш ги дIадувшше а тосс кхай тIа. Масала, гранулированни суперфосфат хIара гектара тIа юкъера лаьрхIача 80—100 килограмм кхоачийт.

Помидораш кхееча кхашка, агротехникага хьежжа йоагIаш йола фосфорнии калийнии удобренеех ахаш лаьтта кийчдеча хана товс, шоллагIа дола дакъа — уж дIаювш.

Тха совхоз эш-эшача хана йоачан ца хулача зоне йоландаь, теркам тIабохийт кхашка хий диллара. Из тох догIан хьисапе хий деттача установкашца а чухецаш а. Вегетационни юкъа хIара гектара 300—500 кубически метр хий кхоачийт. Цул совгIа, ялхазза чудуийташ помидораш дIаелехьа а дулл.

Вегетационни хьисапе хIара хий мел техачул тIехьагIа, помидорашта юкъера лаьтта кIоаргга цамцадоаккх.

Лазарехи зене йолча садоахача хIамаехи лораяра вегетаци йолча юкъа профилактикана молхаш тох. Масала, фитофторозы яхача лазара духьала 7—10-зза бордоски коачал, е цо санна гIулакх деш йола кхытайпа молхаш тох. Норма — хIара гектара тIа 1200 литр.

Молхаш Iуйрийнен сайрийнеи мара еттац. Колорадски чоапилга духьала хIара гектара тIа цхьа килограмм кхоачийташ хлорофос тох. Из болх помидорашта зиза тохалехьа чакхбоакх. Уж молхаш етт боамбе совкана духьала а. Цул совгIа, совках помидораш мукъаяхара, из хIалакьеш йола трихограмма яха садоаха хIама тIахец кхашка кхозза. Уж хлорофос теха цхьа юкъ яьлча мара арахецац, шин кIира — цкъа. Доккха зе ду медведка яхача садоаллача хIамаша а. Царна духьала дохьаж теха йола уж хьатIамерзью хIамаш товс кхашка. Иштта уж балхаш дар баьхан долаш помидораш цIена, телханза хул. Цудухьа дукхагIъяраш стандартни йолаш дIа а нийо тхогара.

ХIара кхай тIа помидораш цхьан сортах дIаюв. Цул совгIа дIаюв тайп-тайпарча ханашка кхачаш а тха кхашка дика хьувкъаш а йолча сортех яраш. Иштта, «Ракета», «Факел», «Лебяжинский», «Киевская-139». ХIаьта геттара сиха кхачаш йола «Свитанюк» яхача сортах йола помидораш оаха дIаюв, моша горошек чуийцачул тIехьагIа.

Иштта из леладарах тхогара помидораш нийерий таро хул шелал отталца уж яа. Ерригa сорташ тхоай кхашка техка а дика хьувкъаш йолга ховш а да тхо.

Помидорех дукхагIа дувц аз тха боахама кхашка хIара шера цар йоккха моттиг дIалоацандаь. Иштта лакхача агротехнически боараме кхею оаха кхытайпа юртбоахама культураш а.

ХIара дезала хьалхе а хьакъоастаю доал дара лаьттан участок. Хьалха Iай, каникулий хьисапе, баьцадaараш леладерий мукъа ха хиннаяле, дезала подрядагIа болх бе баьлча—яц. Соахка гурахьа денз дIаеннай наха баьцадaараш кхедара участкаш. Берригаш а раьза хургболаш кхаж а тоссаш йийкъай уж бригадашка. ХIанз шин-шиъ участке эшаш моттиг хилча кхы тIа а лаьтта хьаьнде гIерташ, лаьттаца дукхагIа тIоадал Iоаяра эшар деш, бригадирашца цхьана наькъаш, помидораш чуэцара эшаргйола яшкаш дIаувттаеш хургйола моттигаш белгалйоахаш къахьег наха. Дерригa даь мукъа бараш гIишлон, кхытайпа совхоза балхаш деш хул.

Иштта уж гIулакхаш чакхдахар бахьан долаш хIара шера тIакхеташ ба гектара тIара чуэца хьувкъам. Масала, соахка Захираева Хьаде бригада план 185 центнер йолаш, хIара гектара тIара 377,2 центнер баьцадaараш чудера, хIаьта Шамилева Зинай — план 187 центнер йолаш — 311,9 центнер, Юсупова Хамсата—план 143 центнер йолаш—280,8 центнер. Иштта лакха хилар кхыча бригадаша чуийца хьувкъам а. Цу гIулакхо йиш хилийтар соахка планал совгIа паччахьалкхенна 5500 тонн помидораш йохка.

ХIара гектара тIара кхо бIаь центнер помидораш яхарах доккхал деш яр хьалха, масала, ялхайтталагIча бригадера Юсупова Джовжан. ХIаьта дезала подрядагIа болх бе яьлча соахка хIара гектара тIара 523,4 центнер чуера. Кхы дукхагIа хьувкъам баьккхараш а ба. Иштта, Даудова Хадижата — 570 центнер, Намбиева Ялизас — 580 центнер чуера. Цхьабакъда, рекорд йийтталагIча бригадерча Хачукаев Якъуба оттайир. Цо хIара гектара тIара чуийцар 675 центнер помидораш!

Баьцадaараш дIадув кхаш кхы шерде йиш йолаш доацандаь, гектара тIара чуэца хьувкъам алсамбаккхара къаьстта теркам тIабохийтаргба оаха тIехьа тIайоагIача хана. Масала, хIара гектара тIара чуэца помидораш 500 центнерага дIакхоачае дага да. ХIаьта пятилетка тIеххьарча шера паччахьалкхенна дIалургдола баьцадaараш — 40 эзар тоннага. Цунга кхоачаш продукци дIалу хIанз баьцадaараш кхедара лостам болаш пхи боахам болча ерригача Ачхой-Мартановски районо.

Эше тахан а укх шерара кхашкара балхаш дIадоладе кийча да тхо. Юртбоахама техника сихен тешамеи тоаяра районе инициатораш хиларах тарра, хьинаре къахьийга соахка 20 декабрь хьатIакхоачаш еррига тIехьаювза инвентарь, трактораш, комбайнаш кийчон мугIаре дIаоттайир оаха.

Минеральни удобренеш а товсаш, лоа кIала гIоргдолаш зяба аьха хиннача лаьтта юха а оахаш ба тха механизатораш. Из ду тIоадал Iоаяра.

Укх бетта йIовхал эттача деноех пайда а эцаш моша горошек дIае дага да тхо. Цу гIулакха дерригa а кийча да: удобренеш, тIадаларга диллача лакха кондици йола фу, техника, кхыдар.

ХIаране де дезар теркал а деш, приказагIа хIанззе а белгалбаьхаб из болх бергбола нах а.

Л. ЦЕХАЕВ,
Урус - Мартановски района «Солнечный» совхоза керттера агроном.

Письмо лерагIа

ДУВЦАР НИЙСАДАЛЕ А...

КхоалагIа шу да Октябрьски района Туристий улицагIа № 25 йолча цIагIа ваха С. Мальсагов коа Iочууха хий соцаде сона, яхаш леткъа. ТIеххьара редакцега дайтача письмо тIа цо язду: «Хьамсара редакци, со кIордаваь хургва шоана, хIаьта а де хIама дац. КхоалагIа шу да са ковна хьалхашка гIолла бода никъ тоабе, яхаш аз дехар ду. Иштта кхоалагIа шу да Октябрьски райисполкомо тахан-кхоана тоабергба, яхаш каьхаташ язду а. Цхьабакъда, хувцалуш-м хIама дац. Гурахьа цхьа-ши машина жагIа а билла никъ кIезиг-дукха хьалъайбир, лакхера Iочууха хий дIалостадергдолаш бардюраш оттае-м вIаштIехьдаланзар. ХIанз хьалха ихачул а чIоагIагIа, бIеха мел йола хIама а яхьаш, хийцца коа IочудоагIа хий. Цо коара асфальт бохабаьб, догIа дийлхача хьаара вала йиш яц. Фу дергда ца ховш дисад тхо. ГIулакх иштта дIахо доде цIа а харцар кхерам ба.

Хьамсара редакци ,тха цIагIа мел вар тохавелча а тхона тхоашта дулургдолаш хIама дац из, — йоах дIахо. — Укхаза лаьрххIа техника, низ эш. Из тхога йолаш яц. ХIаьта цу гIулакха оттабаьраш а, лакхе ма аллара, оаха дувцар дIахозаш бац».

Хьагучох Октябрьски райисполкома кулгалхоша хьалха леладеш дац цу тайпара хIама. Дукха ха йоаццаш хиннача областной партийни организаце актива собране дийцар наьха социально-бытовой Iалашон дешаща дукха цIенхаштта кхоачамбоацараш долга, гражданий хьаштийн дIадехарийн йоагIаш йола терко ца елга. Къахьегамхой жалобашта отнискаш ярца жоп тийннад жилищно-боахама министерствос а Октябрьски райисполкомо а.

Октябрьски райисполкома председатела В. П. Лисоколенкос кулг а яздаь, дIадахача шера ноябрь бетта редакце денача письмо тIа дар укх тайпара дешаш: «Техкача гучадаьннад С. Мальсагова дувцар бакъдолга. Лаьтта Iочу а теIа, № 25 йолча цIен юххе дукха хий Iов»... ДIахо йоахар цу улицагIа бода никъ а тоабергба, де дезар дергда.

Каьхата тIа яздаьр иштта дале а де дезар динзар. Иштта да къахьегамхой декхарашта денна жоп!

Дагадоххарах аьлча, укх цIагIа вахача ворхI сагах ялх балха тIа ва, пенсе тIа ва цIа Iо ма харцийта са, яхаш оарц дехаш лела С. Мальсагов.

Дувцар бакъда, аьнна отписк язйича далац гIулакх.

М.-Б. ЦИЦКИЕВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совете

СССР Халкъа ТІахьожама Комитето бахьа тохкамо гучадаьккхад хий дехка лаьтташ леладара, из болх кІоаргга тоабара КПСС ЦК-си правительстваси оттадаь декхараш Нохч-ГІалгІай АССР-е во кхоачашделга. Цудухьа хий дехкача лаьтташка дІаювча юртбоахама культурай хьувкъам сов кІезига лакхлу, хІаьта цхьайолча культурай хьувкъам лохлу; цар луш бола пайда а кІезига ба.

Республика Министрий Совето ший аргІанарча заседане къоастадаьд хий дехка лаьтташ леладарах хьабоала пайда кІезига хилара бахьанаш. Белгалдаьккхад, цу бахьанех цаІ севообороташ эсала лелаелга хилар. Республика боахамашка Іилман ларда тІа техка севообороташ 45 эзар гектар хулача лаьтта мара лелаяц, из хул ерригнех а 37 процент, хІаьта Шелковскойи Гудермесски районий боахамашка юкъейихьача севооборотех цхьаккханех пайда ийбеш бац. Хий дехкача лаьттаех 36 эзарнел совгІа гектар я дукха дирал йоаллаш а химически мелиораци е езаш а.

Шоай боарамагІа ехкац кхашка минеральни химически удобренеш. Дуккхача колхозашкеи совхозашкеи дІадув дика доаца гн. Нийса лелаяц из дІадера нормаш, хан-ханнахьа хий декхац.

Кхашка дехкача хина кхом бац, из дукхагІдар харцахьа ух, цудухьа пайда лац хьувкъам лакхбара. НГІАССР минводхоза мекъа леладу хий дехкача системана реконструкци елга, хий дехка лаьтташ тоаделга.

Министрий Совето цІенхаштта дІахайтад НГІАССР Госагропрома председатела заместителга М. А. Арбиевга, мелиораци хина боахамен министрга М. Ш. Баматгиреевга хий дехка лаьтташ овлан тІара тоадара хьалха тІаийца хиша согамаш во кхоачашделга, хІаьта уж а халкъа депутатий городскойи районни Советий исполкомаша нийсдалийта кхоачамбоацараш дІадахара хьадда бола болх чакхбаккха декхарийла а баьб.

НГІАССР Госагропрома, районни агропромышленни объединенешта тІадиллад хий дехкача лаьтташа дикагІа пайда лургболаш хІамаш дІаювча кхай структура тоае, 90 эзар гектар хулача лаьтташка Іилмо техка севообороташ вІаштІехьъяха, колхозаши совхозаши дІадувча лакхара дикал йолча гица Іалашье, хий дехкача лаьтташка кхоачам хиллал минеральни удобренеш яхка. Воахамашка бригадни подряд юкъеяха, хиш дехкача лаьтташа дикагІа пайда луш йола опыт цахаддаш гулъе а из йоаржае а.

Грозненски опытно-мелиоративни станци, Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен юртбоахама опытни станци, баьцадаарийн сомийн Нохч-ГІалгІай Іилма - тохкама станци декхарийла я боахамашта Іилман оагІорахьа кулгалде, царна практически новкъостал де, Іилмо хьеххача тайпара лаьттанцара система юкъейоалае.

Министрий Совето НГІАССР минводхоз декхарийла яьй 1987 шера 15-гІа марта кхачале деррига хий дехкача лаьтта оросительни сеть йоаггІача тайпара кийчъе, оросительни каналий фильтраце болх Іоухаш хий довргдоацаш вІаштІехьбаккха. «Чеченингушводстрой» яхача гІишлон управленега хинбоахама объекташ кхоачамбоацараш долаши проекта тІа оттадаьча тайпара балхаш кхоачаш ца деши дІа ма телийта.

Министрий Совета заседане дийцад 1986 — 2000 шерашка республике наха эшаш дола товараш арахецаран наьха хьашташ кхоачашдаран йола комплексни программа мишта кхоачашъю. Белгалдаьккхад, комплексни программа кхоачашъяра респбулике балхаш делга. 1986 шера республике 100,8 процент кхоачашъяьй оттаяь задани. 1986 шера республика промышленни предприятеша арахийцад 176 тайпара дола керда товараш. ДукхагІа я специализированни тикаш. ДІадахача шера бахархошта маьхагІа даь гІулакхаш 96,7 млн. сома маьха хиннад.

Цхьабакъда, бахача наха эша товараш арахецаран наьха хьашташ кхоачашдаран балха тІа цІенхаштта кхоачамбоацараш да. Бахача наха эша товараш арахецара план кхоачашъяьяц республикерча 11 промышленни предприяте, цар ара ца хецаш дисад 3,4 млн. сома продовольственни доаца товараш.

Во кхоачашъю бахача наха эшаш дола товараш арахецара цехаши участкаши хьалъярен уж вІашагІйохкарен заданеш. Лакхера эстетически потребительски хьисапаш дола товараш арахецара шоай болх эргабаьккхабац цхьайолча предприятеша, хІаьта цар хІанз а арахец дикал лоха йола товараш. Царех я «Пищемаш» завод, НГІАССР моттигерча промышленноста министерства художественни объединени, Грозненски кога гІирса фабрика, кхыяраш.

Цхьайолча министерствай, ведомствай, организацей, предприятей кулгалхоша йоаггІаш йола терко яц бахача наьха коммунально-бытовойн социально - культурнии хьалаш доаггІача бесса Іалашдара, царна эшараши дІадехараши кхоачашдара, боаггІаш бола низ тІабахийташ мах телаш дола наьха хьашташ дукхагІен дикагІен кхоачашдара. Мах телаш дола наьха хьашташ кхоачашдаьдац 112 министерствана, ведомствана, организацена, предприятена юкъера 60-не. Наьха хьашташ кхоачашделга къахьегамхоша болх беча моттигашта юхе хургдола гІулакх мела леладу.

Халкъа депутатий городскойи районни Советий цхьайолча исполкомаша хІанз а тІехьа оттаьяц 1986 — 2000 шерашка бахача наха эша товараш арахецаран наьха хьашташ кхоачашдаран йола комплексни программа, мела лелабу наха эша товараш арахецаран наьха хьашташ кхоачашдаран бола тІахьожам.

Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совето министерствай, ведомствай, предприятей, организацей, халкъа депутатий городскойи районнийн Советий кулгалхошкара дІадийхар наха эша товараш арахецаран наьха хьашташ кхоачашдаран йола комплексни программа чакхъяккхара балха юкъе дола кхоачамбоацараш дІадоахилга. Наха эша товараш, эггара хьалха, чІоагІа эшараш, дукхагІа арахецара, маьхах наьха хьашташ кхоачашдара пахаддаш керда таронаш леха еза. Арахецача товарий ассортимент шерье, кердаяха, хІаьта наха дІа ца ийду товараш ара ца хецаш дита, маьхах наьха хьашташ кхоачашделга шерде деза. Товарий дикал лакхъяра болх тоабе беза.

Наха эшаш дола товараш кхы а дукхагІа арахецаран, уж дохка арадахаран, керда товараш арахецаран йола 1987 шера заданеш тІаийцай.

Наха эша товараш арахецаран наьха хьашташ кхоачашдаран йола 1986 — 2000 шерий компелксни план ца оттаяьча горисполкомаштеи райисполкомаштеи тІадиллад из болх цхьан бетта чакхбаккха.

КПСС XXVII съезда решенешка хьежжа социально - экономически дегІаахар сихдара тІехьара халкъа депутатий Советий лоархІам дІахо чІоагІбарахи цар бехктокхам лакхбарахи бола КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето 1986 шера 25-ча июне баь, соцам кхоачашбара хьун боахама министерствос беча балхах дола дош дийцар Министрий Совето.

Хьун боахама министерствана тІадиллад массе а хьокхамех, финансово - боахама балхах, кхоачамбоацараш дІадахарах йола 1987 шера план чурча таронех пайда а эцаш кхоачашъянза ярг ца хилар.

Нохч-ГІалгІай АССР цІи ялара кхерамзлен болх чІоагІбара дош дийцар заседане. Министрий Совето белгалдаьккхар республикера пожарни кхерамзлен хьал хІанз а во латтилга.

Предприятешка, организацешка, колхозашка, совхозашка пожарни кхерамзлен правилаш нийса кхоачашъяц, тесса леладу халкъа боахама объекташи нах чуІеш дола гІирсаши цІерах лораделга, цу гІулакхо дукха а зенаш ду. ХІанз а дІадаьккхадац хьалдеш дола гІирсаш пожарни правилаша дІадеххача тайпара доацаш дІателилга. Е еза терко яц пожарни денош, яьннача цІера деттача хин система хьалъяра бувзама средстваш вІаштІехьъяхара.

Цу гІулакха шерра соцам тІаийцаб Министрий Совето, бахача наьха пункташи халкъа боахама объекташи цІерах лораяра.

Доазол дехьара

Чехословаке миллионаш барий деза ди лоархІ Дунен халкъашта юкъерча денах 8-ча мартах. Из бІаьстен цІей долча хана республике кхалнах - ноаной, кхалнахкъахьегамхой безбу. ЧССР Іилман болхлойх кхоалагІча даькъал совгІа бараш—кхалнах.

СУРТА ТІА: Пражски къаман музея археолог - реставратор Неуфуссова Гелена Прага территоре тІа раскопкаш еча хана кораяь керамически ваза меттаоттаеш йоалл.

ЧТК—ТАСС сурт.

Байда бахараш цІенгахьа гІерт

Хаджи Али Шах укх деношка Кабуле юхавенав Пакистане гІолла го боахаш 7 шу даьккхачул тІехьагІа. МоллагІча сага а хала да ший Даьхенах а ваьнна кхычахьа ваха, — аьлар цо АПН корреспондентага Б. Ганага, — цхьабакъда, кхы а халагІа да хІанз афганцашта. Цу хана, ворхІ шу хьалха, кхы дуккхабараш санна со а тийшар Апрельски революцех дийцача хабарех, цудухьа дІавахар Пакистане. Хала никъ бар из. Никъ хьехараштa, кхыбараштa ахча тела дезар. Юххера а сагІадехарг хилар сох. Цига дІакхьачача дехача палаткачу ваха везаш хилар, сол совгІа кхы а 15 саг вахар цу чу. Иштта со нийсвелар Хайберски дукъан гаьна йоацача Хуз Гурей яхача лагере.

Хий тоъацар, дуача хІаман, дарба дара гІулакхаш во дар, цига цхьа шун ах шуи даьккхачул тІехьагІа со дІавахар Парачинар яхача города юххе уллача кхыча лагере. ХІаьта цига а яцар кхы дикагІа. Доазол дехьарча организацей новкъосталах, тхога хьакхоачар шиш дайна гІоргалгаш. Тийша болх лелабара бола хьаст бар из новкъостал. Иштта, документашка хьежача тха лагере лоархІаш бар 1300 дезал, хІаьта болаш бараш 350 мара бацар. Цу 1300 дезала лаьрхІа хьайидеш дола «совдола» ахча лагера тІабехкараша шоашта дутар. Юхедисар а дукхагІдар лочкъадора. Иштта порядкаш я Пакистане гІолла ядача лагерашка — из сона дика хов. Цхьацканахьа болх бахь аз хьадаьккхачох моцалах ца валлал бахьан хулар. Тха къелах, моцалах шоашта пайда бора «исламски партей» вербовщикаша, цар доккхий алапеш а телаш тІема отрядашка дІакхувлар цхьабараш. Цхьабакъда, сай халкъан духьала тІом (бе со раьза вацар.

— ДРА правительствос къаман юкъе машар оттабара бола никъ хьаллаьцаб аьнна хоам хилча, —яхаш дувц Хаджи Али Шаха, — массане а деглаш тохаделар, ТІом соцаргба, аьлча ца тешараш а дукха бар, цхьабакъда, дукхагІа бараш цІабахка кийчбелар. Хала бар Даьхенга боагІа никъ — хала дар лагерера аравала, кхы а халагІа дар доазонах тІехвала — дІа-хьа мел хьежача гуш яр «Хезбе ислами», «Джамияте ислами», кхыча «партей» герзаца кийчъенна отрядаш. Цхьабакъда, са тІехвала вІаштІехьдаьлар — сона гІо дир моманд яхача къаман наха. Дукха ха йоацаш цар лаьрхІад Афганистане къаман юкъе машар оттабара йола политика хьаллацен шоай мехка юха цІаухача афганцашта новкъостал ден.

Тхоай мехка безаме тІанийцар тхо. ЧуІе моттигаш, даа хІама, ахча делар, хІаьта тхо - тхоай юрташка дІа-юха гІоргдолаш транспорт елар. ХІара дийнахьа Афганистане цІаух нах. Уж цІенгахьа гІерт, хІаьта уж совцабе гІертарий низ башаш латт, царна хала да нах юхатоха. Тхо дерригаш а тешаш да кастта тІом соцарг хиларах а, хІара юрта машар оттарг хиларах а. Хьалха цхьа аІамига тикалг яр са, хІаьта хІанз юха а торговле болх бе безам ба са. ТІаккха бераша — уж са диъ да — тешшаме дешаргда. Пакистане мел даьккхача шера деша таро хиннаяц цар.

Кабул.

АПН корр.

САГА БОКЪОНАШ

•

Лоацца хоамаш

ДИЦДЕННА БЕРАШ

Из цІи а йолаш Великобритане бераща къиза ца хилийтара къаман обществас ше хьахиннача хана денз эггара йоккхагІйола бераш лорадара кампани йолаяьй. Мехка 11 районашкара хьал довзара яьча докладагІа хьагучох цун кІийленаш совдукха я. Бераш лорадара бригадашта гучадаьннад 1983—1984 шерашка хьежана бераш лозадаь моттигаш 28 процент лакхъеннилга, чІоагІа зулам доалаши бераш доадеши йола моттигаш 68 процент дукхагІа хиннилга.

«Уж моттигаш тхона хьахайтараш мара яц» — белгалдоах общества директора доктора Алан Гилмора. — ЦІаккха а ха йиш яц къайлаза деш латтар».

ДегІабенача капиталистически мехка бераш иштта леладара керттера бахьанаш дезала проблемаш, бе болх ца хилар, ваха моттиг во хилар, декхараш хьарчар да, йоах доклада автораша.

Обществас хьалхадоаккх хІара кІирагІа човнаш ярахи дог ца лазарахи кхо-диъ бер Великобритане дувлга.

ШОТЛАНДСКИ КЕМАШ ДЕЧАР ТРАГЕДИ

Гриноке, Шотланде, йолча «Скотт Литгау» яхача кампане кемаш деча заводе болх кІезиглой бе болх боаца маІанах 30 процент дукхагІа хургба. ХІанз болча 2400 болхлоех 700—800 мара ца бита лаьрхІад администраце.

«Бритойл» яхача мехкдаьтта доаккхача кампане заказагІа 88 миллион фунт мах болча мехкдаьтта даккхара йолча форда платформа тІара балхаш кастта чакхдаьлча дукха нах балхара дІабоахаргба. 22 миллион фунт мах бола заказаш мара дусаргдац «Скотт Литгау» яхача кампанега.

ЭКОРС ЯХАЧА ГОРОДА КХЕЛ

Эггара хьалхара банкрот я аьнна кхайкаьчарех цаІ я Мичиган яхача штатера город Экорс (США). Судо къоастадир муниципальни къахьегама контракташ дІаяхен муниципальни гІулакхаш делга соцаден, аьнна. Цун бахьан хилар. Из деррига хиннад «Нешнл стил» яхача компане болат лоаладеча заводера болхлой дІабахарах 4,7 миллион доллар декхар хьарчарах.

1981 шера города доходаш тІара йоаккха налог 235 миллион доллар хилар. 1986 шера 165 миллион доллар мара хилянзар. Города керттера предприяти йолча заводе 1980 шера 11 эзар болхло вар, хІанз 4200 мара висавац. Бакъда цу хьакъехьа а иштта лоархІаме латтац гІулакх. Компане завода юха мах барон из мах шозза бокхкагІа болга дІакхайкадаь хиларон города 70 процент ахча доадир. Юххера а цу города ший доалахьа долча рузкъан тІара тела налог 1981 шера хинначул шозза кІезигагІа я. Дукхача общественни службай пенсионни фонде взносаш яхийта низ бац города. Кастта городера библиотекаши унахцІено лораяра отдели дІакъовларгъя.

ВІашагІкхийттача Штатий вооруженни агрессе кхерама духьала эттад никарагуански халкъ Сандинистски революце хьадаьккхар лорадар духьа. БІаьш кагий нахи мехкарийи призывной пункташка ух, Сандинистски халкъа эскарен (СНА) резервни батальонийн мугІарашка дІаязбала.

СУРТА ТІА: Сандинистски революци лораяр.

ТАСС фотохроника.

ХИЛА ТАРЛУ ЯХАШ ДУВЦАРАШИ БАКЪДАРАШИ

Вахара советски куцах буржуазни пропагандас дувцача дуккхача харцдараштa юкъе кІезига моттиг лацац советски Іаьдал ислам «ла могаш дац», советски Малхбоален халкъий вахарцара ди дІабаккха гІерт яхача тезисо. Цу дагалувцарий шоай хьадда адрес да — Азеи Африкан мехкашка общественни хетар. Цу мехкашка чІоаггІа моттиг дІалоац исламо наьха общественни сакхетаме цунна дола исторически хьалаш оттарах, дуккхача тайп - тайпарчеи цхьатарра йоацачеи политически теченей идеологически кІийле а я из. Антисоветски пропаганда къаьстта теркам тІабахийтаб укх тІеххьарча шерашка «ислам лорадара» лозунгашца хьула а луш, империализмо гуччахьа хьал а лаьца, контрреволюционни бандаша герз бе а делла халкъа Іаьдала духьала къовсам лоаттабеча Афганистане событеш хиннача тІехьагІа исламски тематикана.

Шоаш дувцар гучахьа бакъдайта а Іилма хьисапе хилийта а гІерташ, малхбузерча идеологаша шерра пайда эц советски моттигашкара хьанийцача цифрехи фактехи, бакъда шоаш дувцачох нах тешабар духьа уж юхамаччахьа ювц, СССР-е-м ди юридически мара бац, моллагІа а ди лелабара йола гражданий бокъо доазув оттадаь я яхаш дувц. Из деш советологаша даннеш каст-каста хувц.

Советски общества дийца дола гІулакх хьадда къоастадаь да КПСС Программа кердача редакце тІа: «Ди лелабара конституционни гарантеш дувцилге йоацаш лела а еш, парте харцахьа лоархІ обществан саген хьашташта зе дергдолаш динах пайда эцилга». Из никъ леррагІа дІахьу моттигерча советскии партийнии организацеша. Партеи советски правительстваси из ду Іилма мировоззренена дина идеологи органически духьала йоландаь, бакъда дина духьалара къовсам лоаттабе беза административни низ барца а боацаш, идейни воздействе средствашца. ХІаьта из къовсам вІалла тара бац «СССР-ерча исламски проблемах» дувцаш болча советологий произведенеш тІа оттадеча сурта. Ткъаь итт шера ший дуккхача книжкаш тІеи статьяш тІеи А. Беннигсена йоах ди лелабеча бусалба нахаца Советий Іаьдало гІулакх леладу «дина общинана къиза низ а беш». МалагІча фактащца «дІахьокх» цо из хьал?

Советологий - исламоведий йоазош тІа чІоагІдеш дувц, къаьстта аьлча, СССР-е дола маьждигаш ди лелабеча наха кхоачамболаш дац яхаш. Беннигсена даннегІа, Советски Союзе дерригаш а 300 маьждиг мара дац, хІаьта дукха ха йоацаш йоахар цо 500 да. Из дувцаш культ лелаераш хьалхарча юхьига 5 эзар саг ва йоахар, хІаьта шозлагІа «эзарнел» кІезигагІа боацаш ба, аьлар. Ма дарра аьлча СССР-е 1330 маьждиг да. Духхьал 1977 — 1983 шерашка хьадийллад 69 керда маьждиг.

СССР-е маьждигаш ди лелабеча наха кІезига хилар бакъде гІерташ, Беннигсена йоах, Советски Союзе цхьан маьждига 90 эзар бусалба нах кхоач. Лакхехьа йоалаьча даннегІа дика кхетадеш да: из цифра нийса яц. Нагахьа санна из нийса хилча а, кІезига да хІаьта из дина гІулакх дара? ХІара дийнахьарча вахарен общественни сакхетаман дино традиционни чІоагІа влияни еча мехка Испане цхьан киназа 60 эзар саг кхоач. ХІаьта укхаза дувцар да Сийлахь - Йоккха Октябрьски социалистически революци хинначул тІехьагІа дІадахача шерашка ди бита нах дукха болча Советски малхбоален халкъех. Цул совгІа укхаза йоалаяь цифраш кхалнах а чулоацаш я, хІаьта уж маьждиге мича ух.

Малхбузерча кхыча советолога - исламоведа Дж. Брауна дувцар харцхилар гучадоаккхаш да 2 миллион саг вахача Ташкенте, 13,350 эзар саг вахача Самарканде, 2,500 эзар саг вахача Душанбе 5 маьждиг хилар. Кхы цхьаькха а да. Авторо хьоадац цу городашка европейски нах дукха а городашка баха нах дукхагІа ди бита а хилар.

Советологаша иштта дувцац СССР-е ислам ди лелабара социальни хьал дегІадоагІача мехкашкарчул овлангара эргаш хилар. Доазол дехьарча Малхбоален мехкашка маьждиг дуккхача даькъе клуб а, торгови центр а, административни органий резиденци а, школа а, нах латта ков а да. Иштта дар из цхьан хана Средни Азеи Кавказеи. Социалистически обществе уж ерригa функцеш паччахьалкхени общественни учрежденешка йоал, хІаьта маьждигаш ламаз ду моттиг хиле дус, цига бокъонца динах тешараш а наггахьа мара болхац.

Афро - азиатски мехкий общественноста хьалхашка советски бусалба наьха дина учрежденеш воча оагІорахьа ювца гІерташ, советологаша йоах, СССР-е йола йиъ духовни управлени «дина уйлаш араялара оттаяь предохранительни клапанаш» мара яц, ислама канонашца доагІаш хІама а дац цар, цу законегІа уж йоагІаш а яц. Ислама канонаша-м мича оттадаь хиннад маьждиг паччахьалкхенах дІакъоастаде а. Нагахьа санна юкъерча бІаьшерашка дина дешаш Малхбоале эггара хьалха паччахьалкхен Іаьдало къестадаьдале, тІаккха бокъонца йолча советски паччахьалкхене динах тешача наха эш канонически дешаш дувца лаьрххІа йола организаци я.

Ислама гІулакх харцахьа а дувцаш, Дж. Браунен цунна тара барашеи харц де йиш яц СССР-е дина гІулакха эша литература духьале йоацаш арадоахаш хилар, бакъда цу тІехь а уж гІерт политически ганз Іоае, масала, Советски Союзе ялхазза а арадаьккха КъорІа «вІалла цунна тарадац» йоах цар. Уж тара хІана дац хьаалац цар. Уж арадаьхар бусалба наьха мехкашка эггара дикагІа лоархІача оригиналаш тІара, уж арадахара кийчдеча дакъа лаьцар опыт йолча КъорІа дешарашеи цун текстологе специалисташеи. Браунен цунна тІехьаболча из санна барашеи дувцар — из да СССР-ера толхаяь текст йолча КъорІа экземпляраш бусалба наьха мехкашка я яхаш дийцача малхбузерча пропаганда дукха ха хьалха деиз гучабаьха оапаш кердабахар. Бакъда советологаша хьоадац КъорІа телхаделга кхычахьара доагІаш хилар. Дукха ха йоацаш гучадаьннад Израила заказагІа Ливане 160 аят юкъера а даькха 1 миллион экземпляраш хулаш КъорІа арадаькха хилар. Из «тоадаь» КъорІа дІадоаржаду дуккхача мехкашка — Афганистанера Малайзе кхаччалца.

Бусалба наьха духовенство кийчъю дешара заведенеш СССР-е гучахьа болх беш хилар бакъданза а ца боалаш, советологаш цар вочча тайпара бувц. Масала, Беннигсена цхьан хана йоахар Бухаре Мир-Араб яхача маьждиге дешар во хьех, хІаьта тІехьагІа аьлар цо цу стандартагІа дийшабаьнна нах дика ховш ба. Ташкентерча Имам Бухаре цІерагІча Исламски институте дешар хьехара программа ювцаш советолога - исламоведа Н. Лубина йоах, масала, цу маьждиге профессиональни заведене дина ялх дисциплинана 22 «советски Іилма» доагІа. Бакъда института программа йовзаро хьахьокх, цига хьехача бархІ (ялх а доацаш) дина дисциплинал совгІа истори, бусалба наьха мехкий экономика, дунен халкъашта юкъера истори, Іарбий литература, Іарбий, персаьний, английски метташ а хьех. Кхетадеш дац тІаккха «советски Іилмаш» укхаза сенна дувц.

Цу доаладаьча масалагІа гуш да СССР-ерча исламахи бусалба наьха духовенствахи дувцараш харц хилар а факташ цар тенденциозни телхаеш хилар а, уж вІашдухьал а кІийле йоацаш а хилар. Малхбузерча идеологашта динах тешача бусалба наьха бокъонаш «доазув дийхка» хиларах дола дагалувцараш эш дегІадоагІача мехкий общественни уйла теркам Азеи Африкан халкъашта духьаларча эггара хьалха американски империализма яр а йолаш, дунен халкъашта юкъерча империализма агрессивни политикана тІерабаккхар духьа. Афгански халкъа духьала кхайка ца беш бу тІом, Гаргарча Малхбоалера израильски экспанси хьаллацар, ирано-иракски конфликт хьалхьеяр, Триполеи Бенгазеи нах бахача кварталашта варварски хьисапе бомбаш чуеттар — уж цу политика цхьадола масалаш мара дац. Цхьанна а идеологически диверсешта къайладохалургдац из бакъдар, машари дунен халкъашта юкъера кхерамзлеи чІоагІъяра юкъарча хьашта а вІаши пайдане цхьана къахьегара а кІийлен тІа хьахинна СССР-ан дегІадоагІача мехкаштеи юкъера традиционни доттагІала гІулакхаш дохалургдоацаш санна мара.

Касым ШАДИЕВ.
(АПН).

«Агитатора блокнота» аргІанара номер

Кепа а теха арадаьннад КПСС Нохч-ГІалгІай обкома пропагандаи агитацеи отдела «Агитатора блокнота» аргІанара номер. «Республикански Іилман-практически конференцена накъадолхаш» яхача рубрикана кІал кепатехай Нохч - ГІалгІай паччахьалкхен университета доцента экономически Іилмай кандидата А. М. Багдасаряна «Яхь — интернационализма школа» яха статья.

БархІагІча марта вай мехка дездерга Дунен халкъашта юкъера кхалнаьха Ди. Цу денна хетаяь я «Мехка сий дола мехкарий» яха статья. «Подрядни звенона керте латт агитатор» яхача корреспонденце тІа дувц «Красноармейский» совхоза хьайбаш леладерий гІулакхех.

ЧИУС-а чуйоагІача СМУ-9 гойтара агитаци вІаштІехьъяккхара штабе беча балхах дувц партийни бюро члена А. Башкина «Гойтара средстваштa — майрал, хоадам» яхача зарисовка тІа.

«Халкъа гІулакх бахьан къовсам лоаттабаьраш» яхача рубрикана кІал я КПСС обкома партийни архива инструктора В. Гладышева «Большевик С. Я. Семенов» яха статья.

КХОАЧАМБОАЦАРАШ ДІАДАХА

Кхашка органически минеральни удобренеш яхкарен агрохимически комплексех долен балхаш толаме чакхдаьхар дІадахача шера Ачхой-Мартановски района «Агропромхимия» яхача объединене болхлоша.

Хьинар лаьгІ ца долийташ къахьег цар карарча шера а. Январь бетта кхашка 4,5 эзар тонн органически удобренеш ехкай, 40 гектара агрохимически комплексах дола балхаш чакх а доахаш окультивировани яьй, кхо бІаь гектар хулача ка болча ялатийна минеральни удобренеш а ехка подкормка яьй.

Объединене механизатораша шоай низ дІакхоачар ду хьалхашка латта декхараш дизза кхоачашдара. ХІара дийнахьа болх беш хул тайптайпарча маркех йола 18 трактори 10 «КамАЗи».

Механизатораштa юкъе яьржача социалистически яхье овсарле лакха йолаш къахьег Берсанов Владимира, Токаев Зайнде, Музаев Мохьмада, Дагиев Руслана, Мазуев Сайдмохьмада, Алиев Мохьмада, «Карпатовец» яхача погрузчика тІа вагІача Акуев Ахьъяда. Юкъера лаьрхІача 140 процент кхоачашъю царех хІаране дийнахьара ший балха норма.

Дика хьокхамаш доахаш къахьег шофераша а. Царна юкъе белгалбаьннаб Исмаилов Іумари Шаипов Мохьмади. ПланагІа дІаяхьа йоагІараш 40 тонн йолаш юкъера лаьрхІача хІара дийнахьа 60 тонн органически удобренеш дІахьу царех хІаране кхай тІа.

ХІанз укх Іан деношка «Самашкинский», «Лермонтовский» совхозий, СПТУ-4 яхача училища кхашка органически минеральнии удобренеш ехкаши кхы тІа де деза балхаш деши ба объединена къахьегамхой.

Цхьабакъда, механизаторашеи шоферашеи безаме къахьегаргдола хьалаш вІаштІехьдаьхадац объединене. Автомобилаштеи тракторaштеи технически обслуживани яра ПМК-1066 яхача гІишлош еча мехколонно ши шу хьалха хьалъьяча корпусе хІанз а йолаш йола оборудовани дІаоттаяьяц. Из бахьан долаш лоа а догІа а делхаш шийлен хотта болаши ди деча араюккъе шоай техника тоае эзаш ба цигара болхлой. Укх Іан деношка бІохбалара къаьна покрышкаш а йоагаеш болх бу цар.

Объединене къахьегамхой балха хьокхамаш кхы а дикагІа хургдолаш дар массе а деношка Іуйрийна шоай ханнахьа балха арабала цар вІаштІехьдоаларе. Цхьадолча деношка электрически энерги хьа ца хецарах болх беш хилац заправочни станци. Из бахьан долаш массехк сахьат доаккх технико Іуйрийна гаражера балха ара ца йоалаш. Иштта хІама нийсделар объединене 16 январе. Объединене конторерча болхлой бехкагІа а Іуйрийна шоай ханнахьа ара ца ювлаш юс транспорт. Дукха ха йоаю цар механизатораштеи шофераштеи путевой листаш дІаенна ца боалаш. Хьалхе а уж хьаязъеш хилча цу тайпара хІама нийслургдацар.

Уж кхоачамбоацараш дІадахара оарцагІбовла беза объединене кулгалхой. Деррига низаш тІадерзаде деза шоай ханнахьеи дикеи органически минеральнии удобренеш ехкара кхы тІа де деза балхаш чакхдахара. «Агропромхимия» объединене болхлоша кхоачашдаьча балхашка хьежжа хьувкъам болаш хьахургья культураш.

В. КУРБАНОВ.

Дукхача шерашка денз Кареле кхалнаьха болама кертте латташ хьайоагIа Хотеева Валентина Федоровна. Атта хиннадац цун вахар. Ахархочун йоIо берий хана йиззa лайра тIема халонаш. ТIом чакхбаьнначул тIехьагIа В. Хотеева педагогически училище дешаш хилар, тIаккха институт чакхъяьккхар. Хьинар дола хьехархо кастта районни халкъа дешара отдела заведующи хьожайир. ТIаккха парте райкома секретаралла хержар. Цул тIехьагIара цун биографе оагIонаш — КПСС Карельски обкома Iилман дешара заведенейи отдела заведующи, автономни республика социальни Iалашон министр, хIанз ворхI шу да Валентина Федоровна — Кареле Лакхехьарча Совета Президиума секретарь йола.

—ДукIа ха йоаццаш Москве хиннача кхалнаьха Эрригсоюзни конференце, — йоах Валентина Федоровнас,—белгалдаьккхар, женсоветаш кхалнаьха бокъонаши хьашташи лораде, царна къахьегамен салаIарен лерттIа хьалаш хьаде тIахьийха йолга. Кареле ши бIаь гаргга цу тайпара общественни организаци хьаьй. Царех хIаране теркам тIаозар — северянкай къахьегамби быти тоаяра, цар культурни боарама йоахо яра, берий учреждениш хьалъеча тIахьожам лоаттабара дешаш.

Кареле кхалнаьха съезде «Дунен ноаной планете машар хилийта декхарийла ба» яха доклад йир Валентина Федоровнас. Машара дикача миссеца В. Хотеева советски делегацеца ГДР-е, Финлянде, Франце яха хилар.

СУРТА ТIА: женсовета заседане. Аьрдехьа эгIа йисте —В. Ф. Хотеева, цун юхе Петрозаводски женсовета председатель А. Я. Минина.

С. МАЙСТЕРМАНА сурт. ТАСС фотохроника.

Спорта хоамаш

ДЗЮДО

Луцк яхача городе профсоюзий ДСО Эрригсоюзни Совета хьалхле якхара хетаяь кагирхошта юкъера дзюдох йола яхьаш чакхъяьлар. Толаме дIайихьар уж Нохч-ГIалгIай пачхаьалкхен пединститута студента, тренера И. Аюбова хьалкхеваьча, Юсупов Апте. Из къовсавелар шоай дозал 71 килограммага кхаччалца долча атлетащца. Ялх вIашагIкхетар котвоалаш чакхдаьккхача Апте чемпиона цIи а яьккхар, СССР спорта мастера нормативаш а кхоачашйир.

Кастта хургйолча кагирхошта юкъерча чемпионате дакъа лоацаргда къонача дзюдоиста.

ФУТБОЛ

Грозне, Серго Орджоникидзе цIерагIча стадионе дIахо йолх НГIАССР облсовпрофа кубок яккхара хетаяь физкультура производственни коллективий командашта юкъера футболах йола яхьаш. АргIанарча туре шоай активе шишша очко дIаязйир «Юбилейный», «60 лет Октября» совхозий, Самашкински консервни завода викалаша. Уж ба турнирни таблице хьалхалаттараш а.

ШАХМАТАШ

Грознерча республикански шахматни клубе дIайоленнай шахматех йола Нохч-ГIалгIай АССР маIача наха юкъера чемпионат. Цига дакъа лоацаш ва 12 спортсмен — ялх спорта мастералла кандидати цхьоалагIа разряд йола ялх шахматисти.

Яхьашка лидер ва Н. Мелкумянц (3 очко), Р. Яндарбиев (2 очко).

ТУРИЗМ

Беноe чакхъьялар Советски Эскара 69 шу дизара хетаяь туризмах йола яхьаш. Уж кийчъяьяр туризма областной совето. Толам баьккхар Грозненски технологически техникума викалаша. Цар кулгалхо я Р .Мазяр.

Т. СОКОЛОВА.

МУЗЕЯ ЭКСПОЗИЦЕ— ТЕЛЕФОНАШ

Московски городской телефонни сетс йолча телефонни аппаратий Музее 2600 совгIа экспонат я. Эггара тIехьа яьча приборашта юххе экспозице хьахьокх бIаьшере йолалуча хана яьраш а. ТIехьара хьаьчарна юкъе я совйоккхен башха бIарг тIа ца оттен пенах йоалла «Эрикссон» яха телефонаш. Уж цIаьхха кораль хиннай Арбатски телефонни узла бада тIа лаьттача, массанена йищъеннача, демаш йизача ящика чура.

Массехк итт шераш доадаьд телефониста Евгений Дубровске Музея аппаратиши материалаши гулъеш. Пенсе вахача, цун общественни Совета председатель хилар из.

Музей хьайиллар 1982 шера — Москве эггара хьалхара телефон оттаь бIаь шу дузача хана.

Е. Дубровске дувц: — 1882 шера Москве 26 аппарат мара хиннаяц. Царех цаI музея экспозице я. Уж хьал долча наьха квартирашкен, конторашкен, фешенебельни хьаьша цIеношкен, ресторанашкен оттальяр, хIана аьлча шера 250 сом тела дезар телефонах. Цу хана из геттара дукха ахча дар.

— Дукха ха ялалехьа хьаьча «шведски — датски — эрсий телефонни общество» Москве хьалхара йоккха телефонни станци йир. 1914 шера «Нива» яхача журнала тIа яздора цох: — Москвера керда телефонни станци геттара йоккхагIчарех цаI я, техникей гIишлон искусстве эггара тIехьара араьлна а я, яхаш. ХIанзалца стокгольмски станци эггара тIех лоархIаш яр чурча оборудованега диллача, хIаьта а московски яр цул тIехъяьлар. Ца йоагача материалех даь да станци чуйола цIа. 1902 шера де дIадоладаь из хIанз йистедаьккхад. Станце болх беш ва 1248 саг, царна юкъе 948 телефонистка, 228 монтер, 72 саг вола администраци а йолаш.

— ХIанзара Московски телефонни узел 20 эзар саг вола штат йолаш таханара предприяти я. Цунна юкъе йода 300 совгIа районни автоматически телефонни станци, 3 миллион номер чулоац московски сето, перспективагIа из цифра 8 миллионага кхоачаргья. Столични улицашка 30 эзар таксофон я.

«Шведски — датски — эрсий телефонни общества» шийна доагIар чIоагIа дIадехар болх беча нахагара. Масала, хIара кулгаца лелаеча коммутатора бIена тIа ихача телефонистка 155 сантиметр лакха хила езар, пхьарсаш даржар 154 сантиметрал кIезигаIа хила йиш яцар, цул совгIа цун оаз безаме хила езар. Монтера вIалла могийташ хиннадац телефона конструкци яшхен абонент тIаволча хана аппарат тоаеи фирмай технически къайленаш дIа ца йовзийтар духьа.

Московски телефонни сето а дукха хIамаш дIадех шийболхлошкара, цхьабакъда, уж дIадехараш кхыча тайпара да. 40 процент болхлой лакхерен юкъера специальни образовани йолаш ба. Цу сета дика квалификаци йолаш болхлой кийчбеш училищеши бувзама институти я. Эггара дикагIйола техника я цар доалахьа. Сердали талгIеши чуйода кабель йиллай Москве. Компьютораша кулгал а деш, хьалхара квазиэлектронни станцеш болх бе йолаеннай. Шерра баьржаб радиотелефонни бувзам.

— Музея дукха хьахьокхаш йола советски телефонаш тешшамен эргаши я, — яхаш дувц Е. Дубровске, — кхыметтел номераш тIа а латташ диск йоалла классически аппарат цкъара миллионал дукхагIа «О» йола цифра тIаэца йиш йолаш я. Из фуд аьлча, цунга лерттIа болх хьабайте 30 шера латтаргйолга да.

Сергей ШАЧИН. (АПН).

РЕСПУБЛИКА ЭКРАНАШ ТIА

НАЬХА КIАЙЯРИ КЪОАРЗАВАРИ

«Мосфильм» киностудеца цхьана казахски кинематографисташа даьккхад из керда фильм. Сенах лаьца да из тамашийна цIи йола картина.

Казахий аренашка сага йий а ца ховш яьллача, эвакуированни кIаьнк Ваня Найденов ваьхача, зIамигача городах. КIаьнка нана дIайха лазар а хинна еннаяр, ше цхьа тамашийна дийна висавар из. Цун даьх тIем тIара инвалид а волаш цIавенача хьаькъал, эздел долаш, хьаьналча, талант йолча художниках. Коталон гIозал а машарерча вахара ираз а дукхача Iоткъамащца баьддерзадеш хиннача тIом чакхбаьннача халача шерех да из фильм.

Цу фильме, вахаре санна, деррига чоалхане а цхьа маIан хинна ца Iеш, а да. Картине дукха событеш яц, хIана аьлча цу тIардар даь турпала эгIазловах е кIай кхокха безабеннача кIаьнка исторех дола духхьал дувцар хинна ца Iендаь. Из да чоалханеча, цхьайолча юкъа къизача вахаре кIаьнка ховхадог, Iалама хозне лорае гIертилга мищта чIоагIлора хьагойташ дола дувцар.

Къонача ноахала духовни хьашташ чIоагIа боча хеташ волча цу картина режиссера Соловьев Сергея духхьашха даьккхад тIом чакхбаьннача шерах дола фильм.

Ряховский Бориса повестагIа оттадаьд ер керда фильм.

Ролаш ловзаю С. Имощенкос, Л. Лауцявичуса, Л. Савельевас, кхыбараша.

«ХАТАРА БЕЛГАЛО»

Ленински преме лауреата йоазонхочо Василь Быкова юха а язду тIема шерех лаьца. Тамашийна чоалханеи дукха маIанаш долаши я цун ер фильм даьккха повесть а. Цу тIа къовсамий арена а хиле дIаотт йоккха йоаца белорусски кIотараш. Цу кIотарашка деррига шоай вахар дIадихьад ГогатьковгIар Степанидаси Петрокеи.

Цар кхелашка гIолла хьагойт йоазонхочо фашистски оккупанташта халкъо яхь духьале.

Трагически вIашдухьалений ха хьатIаэттача повеста а фильма а керттерча турпала Степанидайна духьалъотт ший деррига вахар, лелабаь къовсам. Степанидай кхел— халкъа исторе, халкъа кхела дакъа да.

Керттера роль ловзаю Русланова Ниннас. Фильме дакъа лоацаш ба Г. Гарбун, В. Гостюхин, Е. Платохин, кхыбараш.

«ДОШО ЛАГIАШ ТIА БАЬГIАБ»

Фаьлгаш дезаш долча берашта доккха цIей да М. Горьке цIерагIча киностуде даьккха из керда фильм. Сценаре автор ва вовзаш вола драматург, «Ералаша» массазара редактор Александр Хмелик. Фильм даьккхад фаьлгий хьакъехьарча тIехдикача говзанчо режиссера Рыцарев Бориса.

Картине ролаш ловзаю вайна дукха безаш болча актераша Михаил Пуговкина, Татьяна Конюховас, Зиновий Гердта, Лидия Федосеева-Шукшинас, Леонид Куравлева.

«ЯЬННА ХА НОВКЪА ЯЦ»

Вовзаш волча кубински режиссера документалиста Роландо Диаса художественни кинодебют я ер фильм. Кубинцашта Iаьльмате дезаденнад из. Колумбе хиннача дунен халкъашта юкъерча кинофестивале преми енна дола из фильм хIанз а тIехьа Кубе эгтара чIоагIагIа дезарех да.

Цу беламеча комеде автораш а дукха цIенхаштта хIамаш гойт: безамах, шин ноахала вIашдухьаленех, къона дезал хьахиларах, кхалсага бокъонех лаьца. ТIехьардар лоархIаме да низ болча маIача саго кхалсагага ше яххар дайташ дола традици Кубе хIанз а тIехьа дIаяланза хилара.

Цу комеде дакъа лоацаш я «Лос Бан-Бан» яха йовзаш йола музыкальни группа.

В. КОВАЛЕВА.

ШоллагIа Эрригсоюзни

ДЕГА ЙIОВХАЛ

Нохч-ГIалгIай АССР культура министерства республикански Iилма-методически центра хьинаре къахьег Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизара хетаяь мехка дIахьош йолча шоллагIча Эрригсоюзни фестивала лаьрхIа тайп-тайпара мероприятеш чакхйоахаш: къахьегамхошта хьалхашка отчетни концерташ увттадеш, конкурсаш-хьажараш чакхдоахаш, самодеятельни художникий вIашагIтеха а персональни а выставкаш кийчъеш.

Укх деношка цу центра выставочни зале хьайийллай Грознерча химико-технологически техникуме физика хьехаш волча педагога, самодеятельни художника Уланкин Виктор Власовича персональни выставка. Цунах да таханара вай къамаьл.

Уланкин Виктор Власовича дийшад Грознерча художественни школе. Цун педагог хиннав республике дика вовзаш вола художник Н. Ф. Ламтюгин. Николай Федорович ше а пейзажист ва. Шийпедагога Iаламцара из безам дегIах летаб Виктора а. ДукхагIча даькъе цо а живописе болх бу.

Дешаш волча хана, Виктор дукха лийннав этюдник бе а елла шийхьехархочунца республика мнI-миIинге гIолла.

Къаьстта къонача художника безам тIаззаб Нохч-ГIалгIайчен лоамаша, Iалама хозача моттигаша, къаьнарча вайнаьха гIалаша, историхиннача хIамаша. Боккъалдар аьлча, цун кхоллам — цу дерригнех садоаллача сага доаккха илли, цун дега тешам а дега йIовхал а я ала мегаргдолаш хIама да.

Цу выставке вайга гойташ дола сурташ йоккха профессионализм йолаш яздаь да. Царех да цун «Дахчан Россе трагеди», «Кавказа илли», «Унзара ха», «Каспий хьайнаб», «Чакхбаланзар», кхыдола картинаш.

Фу довзийт вайна художника цу шийкартинашца, фуд цунна дагадоаллар, вай тешаш де из гIертар? «Дахчан Россе трагеди» яхача шийсурта тIа художника вайга гойт къаьнара, ахках даьча цIеноех латташ йола Россе город. Хийла цIераш ювлаш уж городаш йоагаш, нах бовш историе дукха моттигаш хиннай. Иштта цIи яьнна город, беха хьувза нах, жIарг дахьаш оарцагIваьнна воагIа мозгIар, иконаш дахьаш боагIа кхалнах, бераш да укх картина тIа. Деррига а даьлагара да, цунгара дийхача цIи а йовргья мотташ лийннаб цу хана дийша боаца нах.

— Наьха из Iовдалал а, дерригача хIаман да саг шева яха а уйла чIоагIъе гIерт со цу сай суртаца, — йоах художника. — Цул совгIа, историе хийла хинна хIама а да из. Кхы цхьаькха а дар сона дагадаьллар. Ахках (дахчах) яь город цIеро хIалакьеш санна, хIанз дунен тIа дийна мел дола хIама хIалакдергдолаш кхераме хIама да таханара ядерни герз. Цудухьа дуне, машар, вахар, тIом — массанена хьамсара а кхераме а долча цу дешаша сахьувзадеш а яздаьд аз из сурт. Вайх хIаране декхар да мамогга машар лорабе, из бахьан лира къовсам лоаттабе, Адамлено из оарц а доаккхе хIаланхургда деррига дуне, дунен тIара вахар. Из хилийта йиш яц.

Вайла массарел дикагIа довза а довз, лоархIа а лоархI Уланкинас вайнаьха халкъа истори а Нохч-ГIалгIайчен Iалам а. Из иштта долга дика хьахьокх выставкерча цун суртий цIераша: «Пуй», «ТIаргим», «Эс яха хий», «Сержень-Юртара хьу», «Итум-Кхалера лоамап пейзаж», «Эса чIоже», «Орга хьадулалу», «Iарам хий хьадолалу» моттигаш, «Унзара ха». ТIеххьара сурт хетадаь да революце деношта. Лоамарой ба гIала чу, цар бе йоахк топаш. Денале хьеж цар саькхдаьнна бIаргаш. Кора йисте латт цхьа зIамсаг. Гаьнна гIала чура араьхьожаш ва из. Цу тайпарча наха лораеш йола революци котъяланза Iе йиш яц. Ираз данкха, шоай кортамукъале лорае оарцагIбаьнна нах юхатоха йиш яц. Из уйла я автора вайх хIаране дег чу йоассаер. «Кавказа илли» яхача сурта тIа вайна гу садовш латтача хана гIала юххе цIи а лотаяь вIоахлуш вагIа вокха саг. Цун гонахьа гулденнад бераш. Дукха дика хIамаш дувц царна воккхача саго: дахар, хиннар, ше теш волаш вахаре нийсденнар, даьша дийцар. Цу деррига чIоагIа сакъердалуш ладувгIаш дагIа бераш, из вайна дика хов цар доагаш сийрдадаьннача бIаргех, Iаьльмате чIоагIа терко тIаяха воккхача сага къамаьлага цар ладувгIаш хилларгIа. Кхы фу дувц цо кхувш боагIарашта? Эхь-эздел долаш хила, даьй дикача гIулакхашта мутIахьа а тешаме а хила...

«Каспий хьайнаб» яхача картина тIа вайна гу форда тIа этта дуIа, корзагIбаьнна бекаш, IувгIаш бола форд, гIетта талгIеш. Цига цхьан боккхача кхера тIа этта латта кIай кочи цIе плавкаши ювхаш вола саг. Хийла форда тIа вайна дайна, Iалама низо вай цецдоахаш хинна сурт да художнико вайга гойташ дар. Низ болаш долча корзагIдаьнвача Iалама юхе кIи буртиг мо мара хетац саг. Ха а ховш, довза а довзаш Iаламах пайда эцаш хилча, доккха беркат да из. Бакъда, шийца къовсавенначунна бекхам бергболаш низ болаш да Iалам. Из деррига а кхетадеш хила тIахьех авторо шийсуртага хьожаш бола зрителаш, Iаламца къувса йиш яц, цунгара пайда эца ховш хила веза саг. Из философи йолаш диллад художника из картина.

«Чакхбаланзар» яха сурт Сийлахь-боккхача Даймехка тIема темана хетадаь да. Кавказа лоамашка гIолла тIабаькха цига даха халкъаш карадерзаде дарех шоай Iуй бе гIийртаб фашисташ. Цар лийрхIар кхоачашхиннадац. Из дика гойт «Чакхбаланзар» яхача сурто а. Кхайканза вена «хьаша» наьха наIарга пхьу санна валар хиле вус.

Экспозице долаш да, цига хьажа венача шийна хетар тIаяздеш дола альбом. Фу язду цу тIа наха? «Вай мехкахочун выставке хиннача тхона, хьехархошта, хайнадац сел хозен дикен Iалам долаш моттигаш йий Нохч-ГIалгIайчене...». «Дукха ха йоаццаш Москве ваха волаш цхьан выставке хилар со. Цига сона дайнача суртел дукха хозагIеи дикагIеи хет сона В. В. Уланкина сурташ...».

Цу шийэкспозицеца ше ваь, ваха моттиг еза, лархIа, цун истори довза тIахьех художника В. В. Уланкина хIара саг, къаьстта из «кхайк» кхувшйоагIача тIехьенга: патриотизма а интернационализма а уйлаш ваьча цIагIара, хьалкхийнача дезалера, вахача юртара дIайолалуш хила еза яхаш. Вайх хIаранена Iаьльмате хьамсара уйлаш дег чу йоссаю цу экспозицес.

А. БЕК.

КхувшйоагIача тIехьенна интернациональни а патриотически а кхетам луча чIоагIа гIо ду Афганистане шоай интернациональни декхар дизза кхоачаш а даь цIабийрзача советски бIухоща школьникий хулача вIашагIкхетараша. Из болх Iаьльмате дика лелабу МагIалбика районерча Кердача Редантерча юкъерча школа «Вошал» яхача интернациональни доттагIала клубо. Цу даькъе хийла цун клуба доакъошхоша цига хьийха хиннаб вежарий АушевгIар: Советски Союза Турпал Руслан, тайп-тайпарча орденний кавалераш, эпсараш Адам, Бахьаудин, кхыбола Афганистане гIуллакх деш хинна советски бIухой.

Тха корреспондента даькхача сурта тIа шоана гу «Вошал» яхача КИДа аргIанарча заняте дакъа лоацаш вола Дзагиев Микаьил. Афганистане волаш Микаьила доккха денал гойтад. Цудухьа цунна еннай Цlеча Седкъа орден, «За отвагу» яха медаль, «Воинская доблесть» яха ВЛКСМ ЦК Сийлен знак. Цуморча нахага ладувгIаш берий дегашка чуйосс патриотически уйлаш.

СУРТА ТIА: аьттехьара вар: Дзагиев Микаьил.

Б. БАБХОЕВА сурт.

МАРТЕРА ХАОТТАМ

Март бутт — шера Iуйре я. БIаьстан хьалхара бутт ба из. Ше хьахинна массехк ди да бIаьстан: календарни, фенологически, вегетационни, астрономически. Календарни ха — формальни я — 1 марта, фенологически — лоа даша доладенна ди, вегетационни — 5 градусага кхаччалца фо дIоах а денна баьца овлашта вегетаци еш йола ха, астрономически — дии бийсеи вIаши нийслуш дола 21 марта. Цу дийнахьа 6 сахьати 52 минути яьлча малх небесни экваторах тIех а баьле, къулбехьен ахшарера къулбаседа ахшаре кхоач. Къулбаседа ахшаре астрономически календарах дIайолалу бIаьсти. Атмосферни процессаш чIоагтIа эргаюл баьсти, чIоагIлу мух, догIаш, лоа делх. Цкъаза йIовхалгара шелалга кхоач. БIаьсти санна доацаш шийла хургла марта хьалхара итт ди. Цар юкъера температура хургья 5—7 градус шелал йолаш.

СССР Гидрометцентра беча хоамах, беттара юкъера температура хургья массаза хулачул 1—2 градус лакхагIа. Вай республике массазара март беттара юкъера температура 1—3 градус йIовхал я.

Бетта хургйола йоачаш массаза хулачарна гарга хила мег—республика къулбаседа - малхбоалехьа 22 мм, къулбехьен районашка 44 мм.

А. СЕРДЮКОВА, Гидрометбюро йоккхагIа йола инженер синоптик.

Редактор О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

5 МАРТ

I ПРОГРАММА

7.00 — Iуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — «Конец света с последующим симпозиумом». Телевизионни художественни фильма премьера. 2, 3-гIа сереш.
11.05 — «Кердадараш».
16.00 — «Кердадараш».
16.15 — С. Михалкова турпалаш экрана тIа. «Новые похождения Кота в сапогах».
17.40 — «Кердадараш».
17.45 — «Поисковый характер». Узбекистана ЛКСМ съездах.
18.15 — «Вай беш».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
18.55 — «Михий да». Мультипликационни фильм.
19.05 — «Директор мищта хорж». Завод РАФ (Латвийски ССР).
19.45 — «Конец света с последующим симпозиумом». Телевизионни художественни фильма премьера. 3-гIа сери.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Волчча тайпара саг».
22.55 — «Тахан дунен тIа».
23.10 — «Къона оазаш». «Театрон» яха ансамбль. Тбилисера передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — «Новороссийск». Телевизионни документальни фильм.
8.35, 9.35 — Гонахьара дуне довзийтар. 1-гIа класс. Тха ноанош.
8.55 — Къонача электротехникий Iилма - технически кхоллам. Iилма - довзийтара фильм.
9.05, 14.35 — Испански мотт. Iомабу 1-гIа шу. 7-гIа передача.
9.55 — Iилма-довзийтара фильм.
10.05 — СПТУ дешархошта. Истори.
10.35, 11.40 — Л. Н. Толстой. «ТIоми машари». 9-гIа класс.
11.05 — АБВГДейка.
12.10 — «Кармелюк». Телевизионни художественни фильма премьера. 2, 3-гIа сереш.
15.05 — «Кердадараш».
15.10 — Экран хьехархочоа. Ботаника. 5-гIа класс.
17.00 — «Подшефни гIишлошка: Аргунски маькхапродуктий комбинат.
17.20 — «Мала воагIаргва стадионе?». Документальни фильм.
17.40 — «Къонабарий оазаш» (гIалгIай меттала).
18.05 — Экран — кагирхошта.
18.40 — «Гургал». «Папа, мама, со — барттайна дезал».
19.10 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
19.30 — Хоккей. СССР чемпионат. «Спартак» — «Крылья Советов». 3-гIа период. В. И. Ленина цIерагIча Центральни стадиона зIамигача спортивни аренера трансляци.
20.15 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.30 — «Ритмически гимнастика».
21.00 — «Ха».
21.40 — «Кармелюк». Телевизионни художественни фильма премьера. 3-гIа сери.
22.55 — «Кердадараш».

6 МАРТ

I ПРОГРАММА

7.00 — Iуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.15 — «Дийна Iалам».
9.15 — «Конец света с последующим симпозиумом». Телевизионни художественни фильма премьера, 3-гIа сери.
10.30 — «Кердадараш».
16.00 — «Кердадараш».
16.15 — Документальни фильм.
16.25 — «Дунен халкъий кхоллам».
16.55 — Дунен халкъашта юкъерча кхалнаьха денна 8 Марта хетаяь торжественни собрани. Союза ССР Паччахьалкхен Доккхача академически театрера трансляци.
18.15 — «Моаршал да хьога, музыка».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
18.55 — «Са хьамсара Даьхе». Фотоконкурс.
19.00 — Сийлахьча Октябра юбилейга. Историе доврдоаца мугIараш. «Член правительства». Художественни фильм (1939 ш.).
21.00 — «Ха».
21.45 — «Живари, мехкарий».
23.45 — «Тахан дунен тIа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — «Лоамашка вах бежIу». Телевизионни документальни фильм.
8.35, 9.35 — Географи. 8-гIа класс.
9.05 — Английски мотт. Iомабу 1-гIа шу. 19-гIа передача.
10.05 — СПТУ дешархошта. Обществоведени.
10.35, 11.35 — Музыка. 1-гIа класс.
11.05 — «Наьна школа».
12.05 — «Кармелюк». Телевизионни художественни фильма премьера. 3. 4-гIа сереш.
14.35 — «Кердадараш».
14.40 — «Александр Покрышкин». Телевизионни документальни фильм.

СИЙЛАХЬЧА ОКТЯБРА ЮБИЛЕЙГА ГУДЕРМЕССКИ РАЙОНА ДИ

18.20 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
18.40 — «Агропром: гIулакхаши нахи».
19.20 — Бригадир Г. Ф. Кириченко. Киноочерк.
19.30 — «Беррига а бехктохам...».
19.55 — Доал дара школа: проблемаши резерваши.
20.20 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.30 — Гудермесски района къахьегамхошта концерт.
21.00 — «Ха».
21.45 — «Кармелюк». Телевизионни художественни фильма премьера. 4-гIа сери.
23.00 — «Кердадараш».

РАДИО

5 МАРТ

6.40 — Керда хоамаш.
6.55 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор
8.30 — Передачай программа.
8.36 — Iуйранара концерт.
11.15 — «Ленински миллионий университет».
11.30 — «Хьалха латтараш».
11.45 — «Керттера бахьан—дикал».
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — «Керда гIулакхаш—вахаре» (гIалгIай меттала).
17.31 — «Шоана, кхалнах». Радиожурнал (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — «Ахархой бIаьстан балхаш» (гIалгIай меттала).
18.55 — Реклама.

УКВ

19.00 — Лирически илле концерт.

6 МАРТ

6.40 — Керда хоамаш.
6.55 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.25 — Передачай программа.
8.30 — «Эргалонаш — хIаране гIулакх» (нохчий меттала).
8.45 — «Ший кхела да».
11.15 — «Операцара вIашагIкхетар» яхача циклацара передача.
17.15 — Передачай программа. Хаоттам.
17.16 — «Коммунист — хьинар дола бIухо».
17.31 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — «Советаши вахари». Радиожурнал.

УКВ

19.00 — Лирически илле концерт.

Хаоттам

Тахан республике гIоллен Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоапаш, Iуйрийна цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, малхбоалехьара секунде 2—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 10—15, Грозне 12—14 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка лоа а делхаш, дохк а доаллаш, тайп - тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара темхература бийсана —5 —10, дийнахьа +1 —4 градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийнни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88,

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря—2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-80-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культура — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-04; машинописное бюро—2-89-51; корректорская—2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ02105. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 976.